

नेपाल धितोपत्र बोर्ड समाचार

अङ्क २३ (जेठ-असार २०७५/७६)

नेपालमा पहिलो पटक SEBON-OECD अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय ग्राहकको संरक्षण तथा वित्तीय शिक्षासम्बन्धी सम्मेलन सम्पन्न ।

असार १७, २०७६: बोर्ड र ओइसिडिद्वारा संयुक्त रूपमा पहिलो एसिया प्यासिफिक क्षेत्रको वित्तीय ग्राहकको संरक्षण तथा वित्तीय शिक्षा सम्बन्धी दुई दिने SEBON-OECD International Conference हालै काठमाडौंमा सम्पन्न भयो । सो सम्मेलनमा ३६ अन्तर्राष्ट्रिय सहभागी सहित कुल १२५ जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

सेबोन-ओइसिडि अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको उदघाटन गर्नुहुँदै माननीय अर्थमन्त्री डा. युवराज खतिवडाज्यू ।

यस अंकमा ...

विषय	पेज न.
१. सेबोन-ओइसिडि अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय ग्राहकको संरक्षण तथा वित्तीय शिक्षासम्बन्धी सम्मेलन सम्पन्न ।	१
२. धितोपत्र बजारमा भएका सुधार तथा विकास	३
३. आ.व. २०७६/७७ को स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रम	७
४. धितोपत्र बजारको स्थिति	११
५. छलफल/अन्तरक्रिया	१३
६. धितोपत्र बजार सम्बन्धी लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम	१६
७. लेख (बुक बिल्डिङ्ग सम्बन्धी सिद्धान्त ...)	२०

उक्त कार्यक्रममा संयुक्त राज्य अमेरिका, बेलायत, फ्रान्स, भारत, भुटान, चीन, थाइल्याण्ड, कम्बोडिया, सिंगापुर, जापान, काजाकस्तान तथा दक्षिण अफ्रिका लगायत १३ देशका Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Adfactors PR Private Limited, India, Stellenbosch University, South Africa, Financial Ombudsman Institution, Republic of China, G20 Office, Japan, China Banking and Insurance Regulatory Commission, Securities and Exchange Commission, Cambodia, Department of Financial

services Consumers Rights Protection, Kazakhstan, Australian Securities and Investments Commission, Centre for Financial Literacy, Singapore, Financial Sector Conduct Authority, South Africa, Royal Monetary Authority, Bhutan, National Institute of Securities Markets, India, Reserve Bank of India, Kenan Foundation Asia, Thailand, Securities and Exchange Board of India, and University of South California, USA का ३६ प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो । साथै नेपालबाट नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, नेपाल धितोपत्र बोर्ड, नेपाल राष्ट्र बैंक, बीमा समिति, लगानीकर्ता लगायत धितोपत्र बजार सहभागीहरू, बजार विज्ञ, उद्यमी, स्वतन्त्र अध्ययन/अनुसन्धानकर्ता तथा विश्व विद्यालयका प्राध्यापक गरी कुल ८९ जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

उक्त सम्मेलनको उद्घाटन गर्दै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि माननीय अर्थमन्त्री डा. युवराज खतिवडाले दिगो आर्थिक विकासका लागि वित्तीय शिक्षाको आवश्यकताका साथै मुलुकमा वित्तीय शिक्षा र सामाजिक सुरक्षा प्रवर्द्धनका लागि सरकारबाट चालिएका कदमहरूका बारेमा प्रकाश पार्नुभयो । उहाँले वित्तीय शिक्षा बाल्यकालदेखि नै शुरू हुनुपर्ने र यो प्रकृया घटना विशेष नभई जिवनपर्यन्त चल्नुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो । साथै वित्तीय शिक्षा र समावेशिता हाम्रो जस्तो मुलुकका लागि अपरिहार्य रहेको र सम्बद्ध निकाय, संस्था र व्यक्तिहरूले आसातित प्रयासमा भर नपारि देशमा वित्तीय शिक्षा प्रवर्द्धनका निमित्त निरन्तर प्रयास गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिनु भयो । त्यसैगरी सरकारले वित्तीय शिक्षा सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्दा लक्षित वर्गको वित्तीय साक्षरता स्तर र आवश्यकताका साथै सो वर्गको वित्तीय सूचना प्राप्त गर्ने चाहनालाई समेत मध्यनजर गरी तयार गर्ने समेत बताउनुभयो । साथै रेमिटयान्समा आधारित हाम्रो जस्तो अर्थतन्त्रमा वित्तीय साक्षरतालाई ग्रामीण स्तर सम्म पुर्याउनुपर्ने र सोमा पनि विशेषतः महिलाहरूलाई यस सम्बन्धी शिक्षा अत्यावश्यक रहेको समेत धारण राख्नुभयो ।

बोर्डका अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीले स्वागत मन्तव्य दिदै एशिया क्षेत्रमा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका लागि सहयोगी हुने यस किसिमको कार्यक्रम संयुक्त रूपमा आयोजना गर्न अभिप्रेरित गरी सहयोग गर्ने OECD लाई धन्यवाद व्यक्त गर्नुभयो । साथै समावेशी वित्तीय क्षेत्र निर्माणको लागि वित्तीय शिक्षा र उपभोक्ता संरक्षण अपरिहार्य रहेको र यसका लागि पर्याप्त प्रभावकारी औजारहरू परिचालन गरी वित्तीय शिक्षा, सचेतना र उपभोक्ता सुरक्षाको स्तर बढाउनुपर्ने कुरा उल्लेख गर्नुभयो । यसका लागि स्थानीय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका नीति निर्माता, अभ्यासकर्ता, शैक्षिक व्यक्तित्वका बीच सहकार्य तथा समन्वयात्मक प्रयास आवश्यक रहने साथै सो कार्य बोर्डको लगानीकर्ताको सुरक्षा नीतिसँग पनि मिलेकाले वित्तीय ग्राहकमा जनसांख्यिकी परिवर्तनका असर र ती असरका बुझाइ र प्रतिक्रिया सम्बन्धी सम्मेलन समयानुकूल भएको र ती विषयलाई निश्चित दिशा दिन यो कार्यक्रम महत्वपूर्ण भएको बताउनुभयो । उक्त कार्यक्रम वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका लागि कार्य गरिरहेका नियामक निकाय, नीति निर्माता, अभ्यासकर्ता, प्राज्ञिक वर्ग, शोधकर्ताहरूले यस सम्बन्धी नीति निर्माणका लागि मार्गदर्शन गर्न सफल हुने विश्वास आफुले लिएको समेत धारणा राख्नुभयो ।

OECD का वित्तीय तथा उद्यम मामिला निर्देशनालयका उप निर्देशक श्री एन्टोनियो गोम्सले सो सम्मेलन अग्रगामी, समय सान्दर्भिक र विस्तृत रहेको कुरा उल्लेख गर्दै समृद्ध जीवनका लागि हाम्रो वित्तीय शिक्षा, वित्तीय उपभोक्ता सुरक्षा र वित्तीय समावेशिताका लागि सबैसंग सहकार्य गर्न OECD प्रतिवद्ध रहेको कुरा बताउनुभयो । त्यस्तै, नेपाल राष्ट्र बैंकका का.मु. गभर्नर श्री चिन्तामणि शिवाकोटीले नेपाल राष्ट्र बैंक वित्तीय शिक्षा र उपभोक्ता सुरक्षा वृद्धि गर्नका लागि प्रतिवद्ध रहेको बताउनुभयो । त्यस्तै OECD का एशियाली क्षेत्रको पहुँच गतिविधिका इन्चार्ज श्री सिगेटो हिकीले आफ्नो समापन मन्तव्यमा सम्मेलन ठूलो सफलताका साथ सम्पन्न भएको र सो सम्मेलनबाट सिकिएका पाठहरू नेपाल लगायत एशिया प्रशान्त क्षेत्रमा जोखिममा रहेका कोहीपनि व्यक्तिहरू वित्तीय समावेशिता प्रकृत्यामा नछुटुन् भन्ने कुरा यकिन गर्नका लागि भविष्यमा उचित नीति निर्माण गर्न उपयोगी हुने कुरा उल्लेख गर्नुभयो ।

बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परीष्टनाथ पौड्यालले उद्घाटन सत्रको अन्त्यमा सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो भने बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले सम्मेलनको अन्त्यमा सम्मेलनको सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न योगदान दिनुहुने सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो । सो सम्मेलन मार्फत् OECD तथा एशिया प्रशान्त क्षेत्रका मुलुकहरूका प्रतिनिधि एवम् शैक्षिक व्यक्तित्वहरू बीचमा भएको अनुभव एवम् विज्ञता आदान प्रदानको निचोड देहाय बमोजिम रहेको छ :

SEBON-OECD अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको निचोड/निष्कर्ष

१. बृद्ध जनसंख्या विकसित मुलुकहरूको मात्र समस्या नभई विकासोन्मुख मुलुकहरूको लागि पनि विशेष समस्या बनेको छ । त्यसमा पनि यो विकासोन्मुख मुलुकमा रहेको उच्च प्रजनन दरले भन्नु चुनौतीपूर्ण बनेको छ ।
२. बढ्दो वृद्ध जनसंख्याका निमित्त वित्तीय समावेशिता, वित्तीय शिक्षा एवम् वित्तीय ग्राहक संरक्षण लागि समाजका सबै तहमा आवश्यक कार्य थालनी गर्नुपर्ने भएको छ ।
३. बृद्ध जनसंख्याको उचित वित्तीय समावेशिताका लागि सहज र विस्तृत नीति तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

५. सम्पूर्ण सम्बद्ध पक्षहरू जस्तै सरकार, वित्तीय संस्थाहरू, प्रयोगकर्ताहरू, गैर सरकारी संस्थाहरूले उच्चतम प्रयासगरी जोखिमयुक्त जनसंख्यालाई वित्तीय समावेशता प्रक्यामा छुटाउन नहुने ।
६. मूल्यमा आधारित वित्तीय शिक्षा बाल्यकालदेखि नै आवश्यक भएकाले, बिद्यालयका पाठ्यक्रममा वित्तीय शिक्षा संलग्न गराइनुपर्ने । वित्तीय शिक्षा र उपभोक्ता सुरक्षा वित्तीय क्षेत्रको स्वस्थ विकाशका लागि आवश्यक रहेको र वित्तीय समावेशता र व्यावसायिक फाइदाका बीचमा तादत्म्यता हुनुपर्ने देखिएको छ ।
७. विभिन्न अप्ट्यारा मुद्दा समाधान गर्न र नयाँ वित्तीय वातावरण विकाश गर्न दुवै माग र आपूर्ति पक्षलाई ख्याल गरी कुशल र ब्यवहारिक वित्तीय शिक्षा र उपभोक्ता सुरक्षाका नीतिहरू बनाइनुपर्ने भएको छ ।
८. नियमन तथा प्रशासनिक खाका बनाउँदा वित्तीय शिक्षालाई समेत मध्यनजर गरी, यसलाई गरीबी घटाउने र आर्थिक वृद्धि, स्थिरता र विश्वास बढाउने उपकरणका रूपमा विकाश गर्नुपर्ने भएको छ ।
९. वित्तीय शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्दा लक्षित वर्गको वित्तीय साक्षरता स्तर र आवश्यकताका साथै सो वर्गको वित्तीय सूचना प्राप्त गर्ने चाहनालाई समेत मध्यनजर गर्नुपर्ने भएको छ ।
१०. वित्तीय शिक्षा तथा वित्तीय ग्राहक हितलाई मध्यनजर गरी सुपरिवेक्षकीय निकायको भूमिका, ग्राहकलाई समतामूलक एवम् निष्पक्ष ब्यवहार, सूचना प्रवाह तथा पारदर्शिता, वित्तीय सूचना तथा सचेतना प्रदान गर्ने सम्बन्धी जिम्मेवारी, वित्तीय सेवा प्रदान गर्ने निकायहरूको उत्तरदायी व्यवसायिक आचरण, ठगी तथा दुरुपयोगबाट ग्राहकका सम्पत्तिहरूको सुरक्षा, ग्राहकका अभिलेखहरूको सुरक्षा तथा गोपनीयता, गुनासो समाधान तथा निष्पक्ष प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन जस्ता विषय सम्बन्धमा स्पष्ट ब्यवस्था समेटि कानूनी, नियमन तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धी खाका तयार गर्नुपर्ने भएको छ ।

सो सम्मेलन पश्चात् एशिया तथा प्रशान्त क्षेत्रको नवौं वित्तीय साक्षरता र वित्तीय समावेशता सम्बन्धी उच्च स्तरीय छलफल अर्थात् Rountable समेत सम्पन्न भयो । उक्त छलफलमा वित्तीय क्षेत्रका नियमन निकाय तथा सरकारी निकायका उच्च पदाधिकारीका लागि खुला गरिएको थियो भने वित्तीय साक्षरता र समावेशता सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम लागू गर्ने र मुख्य प्रतिनिधिहरूले आफ्नो ज्ञान तथा अनुभवहरू आदान प्रदान गरी व्यवहारिक उपलब्धीहरू हासिल गर्ने र चुनौतीहरूको सामना, नीति नियम तर्जुमा तथा सोको कार्यान्वयन र मूल्यांकन गर्न उपयुक्त तरिका तथा उपभोक्ता सुरक्षाका लागि उचित पहलहरू गरी जनसांख्यिक परिवर्तनले ल्याउने चुनौतीहरू सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले सञ्चालन गरिएको थियो ।

धितोपत्र बजार सुधार तथा विकास गतिविधिहरू

बोर्डको २७ औं वार्षिकोत्सव तथा रजत जयन्ती हलाक टिकटको अनावरण सम्पन्न

जेठ २५, २०७६: बोर्डले २०७६ जेठ २५ मा आफ्नो २७ औं वार्षिकोत्सव कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको सभापतित्वमा भएको सो कार्यक्रममा प्रमुख अतिथिको आसनबाट माननीय अर्थ मन्त्री डा. युवराज खतिवडाले बोर्डलाई शुभकामना दिदै बोर्डलाई अभि सक्षम, प्रभावकारी तथा स्वतन्त्र बनाउन धितोपत्र सम्बन्धी ऐन संशोधनको क्रममा रहेको बताउनु भयो । सो क्रममा उहाँले रेमिट्यान्समार्फत आउने रकमलाई धितोपत्र बजारमा लगानी गर्ने वातावरण बनाउन बोर्डले आवश्यक व्यवस्था गर्नु पर्ने धारणा राख्नु भएको थियो । उहाँले आ.व. ०७६/७७ को बजेट मार्फत शेयर वजारमा देखिएको कर समस्या समाधान गरिएको तथा बजेटमा उल्लेख भए अनुसार ऋणपत्र कारोवारलाई प्रभावकारी ढंगले विकास गर्नुपर्ने धारणा राख्नु भयो । प्राथमिक निष्काशनमा न्युनतम १० किता दिने बोर्डको समावेशी नीतिको प्रशंसा गर्दै धितोपत्र बजारमा महिला सहभागिता बढाउन बोर्डले विशेष व्यवस्था गर्नुपर्ने धारणा समेत राख्नु भयो । यसै गरी वित्तीय प्रणाली जोखिमयुक्त हुने भएकोले नियमनकारी निकाय चनाखो र प्रभावकारी हुनुपर्ने तथा वित्तीय क्षेत्रलाई सन्तुलित रूपमा संचालन गर्नुपर्ने बताउँदै कुनै एक नियमनकारी निकाय कमजोर भएमा त्यसमा अर्न्तनिहित जोखिम अर्का नियमनकारी निकायमा सर्ने हुँदा नियमनकारी निकायहरू बीच समन्वय हुनुपर्ने धारणा राख्नु भयो । वस्तु विनिमय बजार लामो समयसम्म अनौपचारिक रूपमा संचालन भएकोमा अव यो वजारलाई संस्थागत रूपमा विकास गर्नुपर्ने धारणा राख्दै वजारको विकासको लागि सरकार सधै प्रतिवद्ध रहेको धारणा प्रमुख अतिथिज्यूले राख्नुभयो ।

नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस संस्थाका अध्यक्ष जगन्नाथ उपाध्यायले पूँजी बजार नियमन र प्रवर्द्धन गर्न बोर्डले खेलेको भूमिकाको प्रशंसा गर्दै नियमनकारी निकायहरू मिली अगाडि बढ्नु पर्ने बताउनुभयो । सोही कार्यक्रममा बोर्डका पूर्व अध्यक्ष श्री दीपकराज काफ्लेले धितोपत्र बजारको विकासक्रमको स्मरण गर्दै धितोपत्र बजारमा थप सुधार गर्दै जानु पर्ने बताउनु भयो । विद्युत नियमन आयोगका अध्यक्ष श्री डिल्ली बहादुर सिंहले भर्खरै मात्र आयोगले कार्य गर्न शुरु गरेको सन्दर्भ जोड्दै बोर्डबाट आफूहरूले सिक्नु पर्ने र बोर्डसंग समन्वय गरी अगाडि

बढने धारणा राख्नुभयो । त्यस्तै, नेपाल उद्योग परिसंघका अध्यक्ष शतीस मोरले पूँजी बजारको छोटो इतिहासमा मजबुत पूँजी बजारको विकास भएको बताउँदै स्वच्छ र पारदर्शी बजार विकासको लागि बोर्डले खेलेको भूमिकाको सराहना गर्नु भयो । त्यसै गरी नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. का प्रमुख कार्यकारी निर्देशक चन्द्र सिंह साउदले बोर्डबाट हालै भएका सुधारका कार्यहरूबाट धितोपत्र बजारले उल्लेख्य फड्को मारेको बताउँदै आगामी दिनमामा पनि विकास र सुधारका कार्यहरू निरन्तर रूपमा अगाडि बढ्दै जाने र सोको लागि बोर्ड, नेप्से तथा सिडिएएससी मिलेर अघि बढ्ने धारणा राख्नु भयो । त्यसैगरी फिलाटेलिक तथा हुलाक टिकट व्यवस्थापन कार्यालयका प्रमुख श्रीमती मुनुका न्यौपानेले बोर्डको रजत जयन्ती वर्ष संस्मरणार्थ हुलाक टिकट प्रकाशन गरेकोमा धन्यवाद दिँदै हुलाक टिकटको महत्व बारेमा समेत आफ्नो भनाई राख्नुभयो ।

आफ्नो मन्तव्य राख्ने क्रममा बोर्ड कर्मचारी यूनिशनका अध्यक्ष श्री राजु बहादुर जि.सि. ले आर्थिक विकासका लागि पूँजी परिचालन गर्न पूँजी बजार उपयुक्त माध्यम भएको सन्दर्भमा पूँजी बजारको नियमनकारी निकाय बोर्डको थप क्षमता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने, बोर्डको आफ्नै अत्याधुनिक भवन हुन नसकेको साथै बोर्डमा सक्षम कर्मचारीलाई बोर्डको सेवामा निरन्तरता दिने वातावरण नभएकाले बोर्डको सेवालार्ई अन्य नियमन निकाय जस्तै आकर्षक बनाउन सेवा सुविधामा पुनरावलोकन गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

साथै उक्त वार्षिकोत्सव समारोहमा सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरू तल बक्समा प्रस्तुत गरिएको छ :

- **हुलाक टिकटमा टाँचा :** उक्त कार्यक्रममा माननीय अर्थमन्त्री डा. युवराज खतिवडाले बोर्डको २७ औं वार्षिकोत्सव तथा रजत जयन्तीको अवसरमा प्रकाशन हुने हुलाक टिकटको संस्मरणार्थ आवरणमा टाँचा लगाउनु भएको थियो ।
- **बोर्डको प्रकाशन विमोचन:** वार्षिकोत्सव कार्यक्रममा बोर्डले प्रकाशन गरेको विभिन्न महत्वपूर्ण पुस्तकहरूको विमोचन गरिएको थियो । यस क्रममा माननीय अर्थ मन्त्रीज्यूले “धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजार विकास तथा सुधारका आयामहरू” को विमोचन गर्नु भएको थियो । यस्तै, “नेपाल धितोपत्र बोर्ड समाचार २७ औं वार्षिकोत्सव विशेषाङ्क” को विमोचन बोर्ड अध्यक्ष डा.कार्कीले र नेपाल उद्योग परिसंघका अध्यक्ष सतिश मोरले “सेवोन जर्नल अंक-८” को विमोचन गर्नु भएको थियो ।
- **पूँजी बजार पत्रकारिता पुरस्कार:** बोर्डले रजत जयन्तीको अवसर पारी शुरुवात गरेको पूँजी बजार पत्रकारितामा पुरस्कार यस वर्ष बजारको प्रवर्द्धन तथा लगानीकर्तालाई सुसूचित गर्नमा अग्रणी भूमिका खेल्ने टिभिआई पब्लिकेशन्स प्रा.लि.को प्रकाशन कारोवार राष्ट्रिय दैनिकलाई प्रदान गरिएको थियो । उक्त पुरस्कार ग्रहण गर्दै सो दैनिकका सम्पादक श्री कुवेर चालिसेले बोर्डले रजत जयन्ती वर्षका अवसरमा पुरस्कृत गरेकोमा बोर्डलाई धन्यवाद दिँदै धितोपत्र वजारमा बेला बेलामा आउने समस्याहरूलाई समाधान गर्दै जानुपर्ने र बजारलाई राम्रोसंग संचालन गर्दै जानु पर्ने धारणा राख्नु भएको थियो । बोर्डले गत वर्ष पूँजी बजार आर्थिक पत्रकारिता पुरस्कार न्यू विजनेश एज प्रा.लि.को प्रकाशन आर्थिक अभियान राष्ट्रिय दैनिकलाई प्रदान गरेको थियो ।
- **उत्कृष्ट शोधपत्र पुरस्कार:** बोर्डले विश्वविद्यालयस्तरमा पूँजी बजार तथा कमोडिटी डेरिभेटिभ्स सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानलाई प्रोत्साहित गर्नका लागि वार्षिकोत्सवको अवसरमा विभिन्न विश्वविद्यालयमा स्नातकोत्तर तथा एम.फिल. तहको अध्ययन गरी धितोपत्र बजार तथा कमोडिटी फ्यूचर्स बजार बिषय शीर्षकमा शोधपत्र लेख्ने उत्कृष्ट तीन शोधपत्रलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रम अनुसार, युनिग्लोव कलेज (पोखरा विश्वविद्यालय) वाट *Income Diversification and Bank Risk return trade off in the Nepalese Commercial Bank* विषयक शोधपत्र वापत शोधकर्ता श्री सोमराज नेपालीलाई रु. ७० हजारको प्रथम पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो । यस्तै काठमाण्डौ युनिभर्सिटी, स्कुल अफ म्यानेजमेन्टवाट *Effect of Merger and Acquisition on organizational justice and deviant workplace behaviour among employees of banking and financial institution of Nepal* विषयक शोधपत्र वापत शोधकर्ता श्री कृष्ण पोखरेललाई रु.४५ हजारको द्वितीय पुरस्कार र डिएभि विजनेश स्कुल (पि.यु) वाट *Investor's Behaviour on Stock Selection Decision: A case of Nepal Stock Exchange* विषयक शोधपत्र वापत शोधकर्ता श्री गणेश खत्रीलाई रु. ३५ हजारको तृतीय पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।
- **दीर्घ सेवा पदक र कदरपत्र वितरण:** यस्तै, बोर्डमा २० वर्ष सेवा अवधि पुरा गरेका कर्मचारी श्री दीपक क्षेत्रीलाई दीर्घ सेवा पदक र कदरपत्र वितरण गरिएको थियो ।

कार्यक्रमको सभापतित्व गर्नुभएका बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले आफ्नो मन्तव्य राख्ने क्रममा नेपालको धितोपत्र बजारको संरचनात्मक सुधार भएको र विकास तथा विस्तारका कार्य निरन्तर अघि बढिरहेको बताउनुभयो । उहाँले प्राथमिक बजारको सुधार भई यसको पहुँच देशको ७७ जिल्लामा नै पुगिसकेको, ७२ जिल्लामा पूँजी बजार साक्षरता सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भैसकेको, दुर्गम जिल्लामा पनि करिब ४००/५०० को संख्या डिम्याट खाता खोल्सकेको, न्युनतम १० कित्ता प्रदान गर्ने व्यवस्थाबाट बजार समावेशी तथा थप विस्तार भएको बताउनु भयो ।

सोही क्रममा बोर्डले वित्तीय साक्षरता प्रवर्द्धन तथा ज्ञान अभिवृद्धि गर्न अन्तर्राष्ट्रिय संस्था, OECD/INFE (OECD को International Network of Financial Education) को नेपालको तर्फबाट पूर्ण सदस्यता समेत प्राप्त गरेको जानकारी गराउँदै प्राथमिक निष्काशनमा Free Pricing System (Book Building) को कार्यान्वयन सम्बन्धमा अध्ययन भैरहेको जानकारी गराउनु भएको थियो । कार्यक्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालले स्वागत मन्तव्य दिँदै धितोपत्र बजारको विकास तथा विस्तारका लागि बोर्डले गरेका महत्वपूर्ण कार्यहरूको समीक्षा गर्नु भएको थियो र उक्त कार्यक्रमको अन्त्यमा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले प्रमुख अतिथि लगायत उपस्थित सम्पूर्ण सहभागीलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो । कार्यक्रमको सञ्चालन बोर्डका उपकार्यकारी निर्देशक श्री कृष्णराज पोखरेलले गर्नुभएको थियो ।

जलविद्युत कम्पनीको सार्वजनिक निष्काशनमा विद्युत नियमन आयोगको पूर्व स्वीकृति सम्बन्धमा

जेठ ८, २०७६: हालसम्म विद्युत क्षेत्रमा प्रत्यक्ष नियमन निकायको अभाव भइरहेकोमा नेपाल सरकारले विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ र सोसम्बन्धी विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७५ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस सन्दर्भमा विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७५ को नियम ४५ अनुसार विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा व्यापारको काम गर्न अनुमतिप्राप्त कम्पनी वा संस्थाले सार्वजनिक रूपमा शेयर निष्काशन गर्न विद्युत नियमन आयोगको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था भएको साथै नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषदको निर्णयानुसार विद्युत नियमन आयोग गठन भई कार्य संचालन शुरु गरेकोले विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४ र विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७५ बमोजिम गर्न गराउन भनी उक्त आयोगको पत्र मिति २०७६ जेठ ५ मा बोर्डमा प्राप्त भएको सन्दर्भमा जलविद्युत कम्पनीको धितोपत्र सार्वजनिक निष्काशनका लागि बोर्डमा निवेदन पेश गर्दा तथा निवेदन दिई स्वीकृत हुन बाँकी रहेका कम्पनीको हकमा समेत उल्लेखित व्यवस्था बमोजिम विद्युत नियमन आयोगको पूर्व स्वीकृति पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

जलविद्युत क्षेत्रको नियमन निकायको स्थापनासँगै उक्त आयोगले जलविद्युत कम्पनीको सार्वजनिक निष्काशनको आवश्यकता, संस्थागत सुशासन लगायतका विषयमा नियमन गर्ने देखिएकोले जलविद्युत क्षेत्रमा लगानी गर्ने लगानीकर्ताको हित संरक्षणमा थप मद्दत पुगी धितोपत्र बजार थप प्रभावकारी तथा विश्वसनीय हुने विश्वास बोर्डले लिएको छ ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन, २०७६ जारी

असार ६, २०७६: बोर्डले शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन, २०७६ जारी गरेको छ । धितोपत्र तथा वस्तु बजार सम्बन्धी व्यवसाय तथा काम कारवाही र कारोवारलाई पारदर्शी बनाई लगानीकर्ताको हित संरक्षण गर्न तथा उक्त व्यवसायमा संलग्न सबैलाई जिम्मेवार बनाई सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानीलाई दुरुत्साहन तथा नियन्त्रण गर्न सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ को दफा ७ प.को उपदफा (२) तथा धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ८७ को उपदफा (१) बमोजिम उक्त निर्देशन जारी गरेको हो । मिति २०७६ श्रावण १ गतेदेखि लागू गर्ने निर्णय भएको उक्त निर्देशनले साविकको निर्देशिकालाई प्रतिस्थापन गरेको छ । जोखिममा आधारित आन्तरिक नीति, कार्यविधि तथा कार्य, ग्राहक पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्ने तरिका, उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान अवलम्बन गर्नुपर्ने उपाय, वास्तविक धनी पहिचान गर्ने, जोखिम व्यवस्थापन र मूल्याङ्कनको आधार, बृहत् तथा सरलीकृत ग्राहक पहिचान गर्ने तरिकाहरू सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरी यस निर्देशनले धितोपत्र बजारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा ऐनले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्थाहरूलाई कार्यान्वयन गर्न समेत सहज गरेको छ । उक्त निर्देशनले उपर्युक्त व्यवस्थाहरू बाहेक देहाय अनुसारका व्यवस्थाहरू गरेको छ ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन, २०७६ का प्रमुख विशेषताहरू

- सूचक संस्थाले आफ्नो कारोबार र व्यवसाय सञ्चालन गर्दा कानूनको पालना र उच्च नैतिक मापदण्डहरूको पालना र अनुसरण गर्नुपर्ने ।
- सूचक संस्थाले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलाप सम्बन्धी प्रचलित कानूनको कार्यान्वयन र त्यस सम्बन्धी कसूरको अनुसन्धान तथा तहकिकातमा कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायलाई आवश्यक सहयोग गर्नुपर्ने ।
- सूचक संस्थाले आफ्ना ग्राहकको सही रूपमा पहिचान तथा सो को सम्पुष्टि गर्नुपर्ने,
- सूचक संस्थाले उच्च पदस्थ व्यक्तिको विशेष पहिचान वा यकिन गर्दा थप उपायहरू समेत अवलम्बन गर्नुपर्ने ।
- सूचक संस्थाले वास्तविक धनीको पहिचान गर्दा वास्तविक धनी पहिचान गर्ने संयन्त्रको बमोजिमको व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
- सूचक संस्थाले वास्तविक धनी वा निजको परिवार तथा सम्बद्ध व्यक्तिको सूचीको अभिलेख व्यवसायिक सम्बन्ध वा कारोबार समाप्त भएको मितिले पाँच बर्षसम्म राख्नुपर्ने ।
- सूचक संस्थाले जोखिमको पहिचान, मूल्याङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा राष्ट्रिय तथा क्षेत्रगत जोखिम मूल्याङ्कन सम्बन्धी प्रतिवेदन, सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धमा कुनै प्रतिष्ठित अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले गरेको अध्ययन तथा अनुसन्धानको प्रतिवेदन, व्यवसायिक सम्बन्ध, सीमा र प्रकृति, ग्राहक सम्बन्धी जोखिम हुनसक्ने तत्वहरू र जोखिम सापेक्ष अन्य विषयलाई समेत आधार लिनुपर्ने ।

- सूचक संस्थाले जोखिमलाई उच्च, मध्यम, न्यून वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्ने । साथै, सूचक संस्थाले जोखिमको समिक्षाको आधारमा थप वर्गीकरण गर्न सक्ने इत्यादि ।
- जोखिम मूल्याङ्कनमा गर्दा उच्च जोखिम देखिएका ग्राहकको हकमा बृहत ग्राहक पहिचानको उपाय अवलम्बन गर्नु पर्ने ।
- सूचक संस्थाले जोखिमको आधारमा आफूसँग कारोबार गरिरहेका तथा गर्ने ग्राहकको पहिचान सम्बन्धी सूचना तथा विवरण राख्ने व्यवस्था लागू गर्नु पर्ने,
- सूचक संस्थाले ग्राहकको सही रूपमा पहिचान तथा सोको सम्पुष्टि भरपर्दो स्रोतबाट प्राप्त कागजात, तथ्याङ्क वा जानकारीका आधारमा गर्नु पर्ने,
- ग्राहकको पहिचानका सम्बन्धमा पेश गरिएका विवरण तथा कागजातहरू रजु गर्ने जिम्मेवारी सहित कुनै कर्मचारीलाई तोकी त्यस्ता विवरण तथा कागजातहरूको आधिकारिकता निजबाट रजु गराई राख्नु पर्ने,
- ग्राहकको पहिचान तथा जाँचगर्दा जोखिममा आधारित भएर गर्नु पर्ने,
- सूचक संस्थाले व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापना गर्दा वा कारोबार गर्दा वास्तविक धनीको पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नको लागि आवश्यक मनासिव उपायहरू अपनाउनु पर्ने
- एक दिनमा पटक पटक वा एकै पल्ट दश लाख रुपैया भन्दा बढीको कारोवारको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईमा दिनु पर्ने,
- शंकास्पद कारोवार सम्बन्धी प्रतिवेदन वित्तीय जानकारी इकाईमा दिनु पर्ने,
- सूचक संस्थाले ग्राहकसँग व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापना गर्दा वा कारोबार गर्दा बृहत ग्राहक पहिचान सम्बन्धी उपयुक्त उपायहरू अपनाउनु पर्ने ।
- सूचक संस्थाले खास कारोबारको सम्बन्धमा विशेष ध्यान दिने प्रणालीको विकास गरी लागू गर्नु पर्ने ।
- ऐन, नियमावली र यस निर्देशनको व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन नगर्ने सूचक संस्था र त्यस्तो सूचक संस्थाको कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई ऐन बमोजिमको कारबाही हुने । कारवाहीको प्रकार अन्तर्गत पहिलो पटक लिखितरूपमा सचेत गराउने, दोस्रो पटक कुनै वा सबै प्रकारको व्यवसाय गर्न रोक लगाउने, तेस्रो पटक दश लाख रुपैयाँदेखि पाँच करोड रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने र त्यसपछि सूचक संस्थाको दर्ता खारेजसम्मका कारबाही गर्ने ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी विद्यमान ऐन कानूनले निदृष्ट गरेका व्यवस्थाहरू समावेश गरिएको उक्त निर्देशन लागू भए पश्चात पूँजी बजार तथा वस्तु बजारको क्षेत्रमा हुन सक्ने सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी जोखिम न्युनीकरण गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने बोर्डको अपेक्षा रहेको छ । उक्त निर्देशन बोर्डको वेबसाईट www.sebon.gov.np मा हेर्न सकिने छ ।

बोर्डबाट अनुमति प्राप्त नगरी लगानी व्यवस्थापन नगर्ने तथा नगराउनेसम्बन्धी बोर्डको सूचना

धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५६ को उपदफा (१) मा धितोपत्र व्यवसाय गर्न चाहने कम्पनी वा संस्थाले बोर्डबाट धितोपत्र व्यवसाय संचालन गर्ने अनुमतिपत्र लिनु पर्ने र उपदफा (२) मा कसैले पनि ऐन बमोजिम बोर्डबाट धितोपत्र व्यवसाय गर्ने अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी धितोपत्र व्यवसाय गर्न पाउने छैन भन्ने स्पष्ट व्यवस्था भएकोमा बोर्डबाट धितोपत्र व्यवसाय (लगानी व्यवस्थापन) को कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी कतिपय संस्थाहरूले लगानी व्यवस्थापनको कार्य गरेको भन्ने गुनासो प्राप्त भएको सन्दर्भमा बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी लगानी व्यवस्थापन गर्ने कार्य गैरकानूनी भएकोले अनुमतिपत्र लिएर मात्र लगानी व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्नका लागि सम्बन्धित पक्षहरूलाई सूचित गरिएको छ । साथै बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त नगरेका संस्थामार्फत् लगानी गर्दा लगानीकर्ताहरूको लगानी जोखिममा पर्न सक्ने हुनाले लगानी व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्दा उक्त संस्थाले बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको यकिन गरेर मात्र उक्त सेवा लिन अनुरोध गर्दै बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त नगरेको संस्थामार्फत् लगानी नगर्न नगराउनको लागि सूचना प्रकाशन गरिएको थियो ।

बोर्डबाट लगानी व्यवस्थापनको कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त देहायका संस्थाहरू मात्र रहेका छन् ।

१.	श्री एनएमबि क्यापिटल लि.	१६.	श्री सिविआईएल क्यापिटल लि.
२.	श्री सनराईज क्यापिटल लि.	१७.	श्री सानिमा क्यापिटल लि.
३.	श्री ग्लोबल आईएमई क्यापिटल लि.	१८.	श्री बि.ओ.के. क्यापिटल मार्केट लि.
४.	श्री भिवोर क्यापिटल लि.	१९.	श्री नेपाल एसबिआई मर्चेण्ट बैकिङ लि.
५.	श्री सिभिल क्यापिटल मार्केट लि.	२०.	श्री एनआईसी एशिया क्यापिटल लि.
६.	श्री के.सी.एल. अस्ट्र्यूट क्यापिटल लि. यूट क्यापिटल लि.	२१.	श्री आरबिबि मर्चेण्ट बैकिङ लि.
७.	श्री प्रभु क्यापिटल लि.	२२.	श्री आकाश क्यापिटल लि.

८.	श्री नविल ईन्भेष्टमेन्ट बैकिङ्ग लि.	२३.	श्री वेल्थ म्यानेजमेन्ट एण्ड मर्चेन्ट बैकिङ्ग लि.
९.	श्री लक्ष्मी क्यापिटल मार्केट लि.	२४.	श्री आर्कस क्यापिटल एडभाईजर्स लि.
१०.	श्री एनआईबीएल एस क्यापिटल लि.	२५.	श्री कुमारी क्यापिटल लि.
११.	श्री कृति क्यापिटल एण्ड ईन्भेष्टमेन्टस् लि.	२६.	श्री नेपाल बङ्गलादेश क्यापिटल लि.
१२.	श्री समृद्धि क्यापिटल लिमिटेड	२७.	श्री जनता क्यापिटल लि.
१३.	श्री नेशनल मर्चेन्ट बैकर लि.	२८.	श्री सेञ्चुरी क्यापिटल मार्केट्स लि.
१४.	श्री सिद्धार्थ क्यापिटल लि.	२९.	श्री मेगा क्यापिटल मार्केट्स लि.
१५.	श्री प्रोभिडेन्ट मर्चेन्ट बैकर लि.		

साथै, कसैले त्यसरी गैर कानूनी रूपमा लगानी व्यवस्थापनको कार्य गरेको देखेमा बोर्डमा खबर गरिदिनका लागि समेत बोर्डले अनुरोध गरेको छ ।

आ.व. २०७६।७७ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम सार्वजनिक

असार ३०, २०७६: बोर्डले धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारको विकास, विस्तार तथा सुधारका लागि आ.व. २०७४।७५ देखि प्रत्येक वर्ष सार्वजनिक शुरुवात गरे अनुसार नीति तथा कार्यक्रम चालु आ.व. भित्रै नयाँ आर्थिक वर्ष अर्थात २०७६।७७ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम २०७६ असार ३० मा नै पत्रकार सम्मेलन मार्फत सार्वजनिक गरेको छ ।

बोर्डले यस्तो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा मुख्यतः नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट बक्तव्य, नेपाल सरकारको वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति, नेपाल सरकारको १५ औं योजना, चालू आवको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको स्थिति, धितोपत्रसम्बन्धी ऐनको अतिरिक्त वस्तु विनिमय तथा सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी ऐनहरूले दिएका जिम्मेवारी, OECD को सहकार्यमा सम्पन्न भएको वित्तीय साक्षरतासम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको मार्गदर्शन, सरोकारवालाहरूसँगको छलफल/अन्तरक्रियाबाट प्राप्त सुझाव, धितोपत्र बजार सम्बन्धी नियामक निकायहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संस्था (IOSCO) को सिद्धान्त तथा मापदण्डहरूलाई आधारको रूपमा लिएको छ । बोर्डको आ.व. २०७६/७७ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने क्रममा दुई खण्डमा प्रस्तुत गरिएको छ । सो क्रममा खण्ड १ मा आ.व. २०७५।७६ मा धितोपत्र बजारको स्थिति तथा नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति समीक्षा र खण्ड २ मा आ.व. २०७६।७७ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम समावेश गरिएको छ ।

बोर्डको आ.व. २०७६।७७ को नीति तथा कार्यक्रमहरू विकासात्मक र नियमित गरी दुई शीर्षकमा विभाजन गरेको छ । बजारको विकास तथा विस्तारका लागि बोर्डको नियमन तथा सुपरिवेक्षण क्षमता अभिवृद्धि गर्दै बजारलाई स्वच्छ, पारदर्शी र अत्याधुनिक बनाउदै लैजानुपर्ने आवश्यकता छ । यस क्रममा बोर्डले धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारको विकास, विस्तार तथा सुधारका लागि आ.व. २०७६।७७ मा सम्पन्न गर्नुपर्ने विभिन्न विकासात्मक तथा नियमित कार्यक्रमहरू समावेश गरी बोर्डको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ ।

बोर्डबाट स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रम देहाय बमोजिम रहेका छन् :

१.४ विकासात्मक नीति तथा कार्यक्रम

बोर्डको विकासात्मक नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई विभिन्न छ उप शीर्षकमा विभाजन गरी देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.१ समष्टिगत बजार सुधार तथा विकास

- मुलुकको अर्थतन्त्रको आकार, औद्योगिक व्यवसायको विकास, वस्तु कारोबारको सम्भावनाका साथै लगानीकर्ताको हक हितलाई ध्यानमा राखी दुई वटा मात्र वस्तु विनिमय बजार सञ्चालन अनुमति दिने नीतिगत व्यवस्था गरिए अनुसार निर्धारित मापदण्ड अनुरूप वस्तु विनिमय बजारलाई अनुमति दिई संचालन गराउने । साथै वस्तु विनिमय बजार संचालनमा आए पश्चात वस्तु कारोबार व्यवसायीको लागि बजारको प्रतिस्पर्धी एवं गुणात्मकरूपमा विकास हुने गरी अनुमति दिने ।
- संगठित संस्थालाई धितोपत्रको निष्काशन प्रिमियम मूल्यमा जान पाउने कम्पनीको शेयरको धितोपत्रको प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशनमा उत्कृष्ट अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासलाई दृष्टिगत गरी प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा मूल्य निर्धारणका लागि बुक बिल्डिङ्ग (Book Building) प्रणालीलाई प्रयोगात्मक रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
- नेप्सेको संस्थागत सुधारको साथ साथै निजी क्षेत्रमा अर्को स्टक एक्सचेन्ज स्थापना गर्न दिने नीतिगत व्यवस्था भए अनुसार यस कार्यलाई अगाडि बढाउने ।
- वित्तीय लगानीकर्ता/ग्राहकको संरक्षणसम्बन्धी व्यवस्थालाई सुदृढ गर्दै वित्तीय समावेशी (Financial Inclusion) नीति तर्जुमा गर्ने ।

५. हकप्रद शेयर निष्काशनमा हाल लगानीकर्ताहरूले आफ्नो हकसम्मको मात्र आवेदन दिने व्यवस्था रहेकोमा आगामी दिनमा लगानीकर्ताले आफ्नो हकभन्दा बढी आवेदन दिन सक्ने व्यवस्था गरी शीघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
६. बोर्डबाट गत आ.व. देखि शुरुवात गरिएको एक नेपाली एक डिम्याट खातासम्बन्धी नीतिलाई थप प्रभावकारी बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।
७. T+3 र कारोबार समयलाई नेप्से तथा बजार सहभागीको क्षमताको आधारमा घटाउँदै लगी धितोपत्रको दोस्रो बजारलाई सुदृढ बनाउँदै लैजाने ।
८. धितोपत्रको दोस्रो बजारमा सूचना प्रवाहलाई थप व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाउन थप डिस्कोल्जरको (बल्क कारोबार) व्यवस्था गर्ने ।
९. सूचीकृत वास्तविक क्षेत्रका कम्पनी, जलविद्युत क्षेत्रका कम्पनी तथा सामूहिक लगानी कोषले बोर्डमा पेश गर्ने विवरण प्रवाहका लागि प्रारूप (Reporting Format) तयार गर्ने ।
१०. केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीमा अभौतिकृत रुपमा रहेका निश्चित सीमासम्मको शेयरहरूको बीमा गर्नका लागि सहजीकरण गर्ने ।
११. नेपाल सरकारले कर छुटमार्फत उत्पादनमूलक कम्पनीहरूलाई धितोपत्र बजारमा ल्याउन प्रोत्साहन गरेको परिप्रेक्ष्यमा यस्ता कम्पनीहरूलाई सहूलियत दरमा ऋण प्रवाह गराई थप प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने ।
१२. पचास करोड वा सो भन्दा माथिका र एक अर्ब वा सो भन्दा बढीको पूँजीमा स्थापित उत्पादनमूलक कम्पनीहरूलाई धितोपत्र बजारमा भित्रयाउन प्रोत्साहन/सहजीकरण गर्ने ।
१३. सूचीकृत कम्पनीहरूका सस्थापकहरूको लक इन पिरियड (Lock in period) सम्बन्धमा हाल रहेको व्यवस्थालाई बजारमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी सुधार गर्ने ।
१४. विशिष्टकृत लगानी कोषको कानूनी व्यवस्था गरिएकोमा यस्ता कोषहरूको विकास तथा विस्तारका लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।
१५. Best Grading पाएका सूचीकृत संगठित संस्थाहरूलाई मुद्रा बजारमार्फत ऋण प्रवाहमा सहूलियत प्रदान गराउन सहजीकरण गर्ने ।
१६. वस्तु विनिमय बजार संचालनमा आएपश्चात उक्त बजारमा स्थानीय वस्तुसँग सम्बन्धित करारहरूको कारोवारको व्यवस्था गरी वस्तुको भौतिक बजार तथा विनिमय बजारको एकीकृत विकासलाई सहयोग गर्ने ।
१७. बोर्डमा प्राप्त हुने Contract Specification को अध्ययन गरी कारोबारका लागि दर्ता गर्ने ।
१८. नेप्से र सिडिएससीमा IT/Software क्षमता अभिवृद्धिमा आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
१९. नेप्से र सिडिएससीबाट गरिने बजार सहभागीहरूको सुपरिवेक्षण कार्यलाई नियमित र प्रभावकारी बनाउन सहजीकरण गर्ने ।
२०. ऋणपत्रको दोस्रो बजारलाई स्वचालित रुपमा शीघ्र संचालन गर्न सहजीकरण गर्ने ।
२१. ओटिसी कारोवारलाई प्रतिस्पर्धी एवं विश्वसनीय बनाउन स्वचालित कारोवार प्रणालीको शीघ्र शुरुवात गराउन सहजीकरण गर्ने ।
२२. APEC Financial Regulators Training Initiative (FRTI) को सदस्यता लिई बाह्य सहभागिता बढाउने ।

१.४.२ बजार सहभागीहरूको क्षमता अभिवृद्धि तथा कार्यक्षेत्र वृद्धि

२३. बजारलाई प्रविधिमैत्री बनाई लगानीकर्तालाई सुविधा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सूचना प्रविधि नीति लागू गरी बोर्ड तथा बजार सहभागीहरूको सूचना प्रविधि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
२४. सामूहिक लगानी योजनाको विकास विस्तार र प्रबर्द्धनका लागि सम्भौतित बचत परिचालन गर्ने बीमा कम्पनीहरूको सहायक कम्पनीमार्फत सहभागी हुन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।
२५. क्रेडिट रेटिङ व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धी एवं विश्वसनीय बनाउन शुल्क पुनरावलोकन तथा संस्थाको रेटिङ जस्ता व्यवस्थासहित आधार भूत सुधार गर्ने ।
२६. मर्चेन्ट बैंकरको कार्य क्षेत्र सुदृढीकरण गदै कार्य क्षेत्र समेत विस्तार गर्ने व्यवस्था गर्ने ।
२७. धितोपत्र दलाल व्यवसायीहरूको कार्य क्षेत्र विस्तार गर्न उक्त व्यवसायीहरूलाई ब्रोकर डिलरसिप र Advisory Service को कार्य गर्न दिने व्यवस्था गर्ने ।
२८. पूँजी बजारको गतिशील विकासमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले स्थापित नागरिक लगानी कोष लगायत विशेष ऐनद्वारा स्थापित यस्तै प्रकृतिका संस्थाहरूलाई सहायक कम्पनी स्थापना गरी संस्थागत लगानीकर्ताको रुपमा तथा धितोपत्र डिलर कारोबारको शुरुवात गराउन आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।

३९. धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजार र वित्तीय शिक्षा प्रशिक्षण संस्थाको स्थापना पश्चात धितोपत्र व्यवसायी तथा सोको जनशक्तिलाई तालिम दिनुका साथै Certification गर्ने व्यवस्थाको शुरुवात गर्ने ।
३०. मार्जिन कारोबार सम्बन्धी कार्यविधि/पूर्वाधार तयार भैसकेको परिप्रेक्ष्यमा मार्जिन कारोबार शीघ्र शुरु गराउने व्यवस्था गर्ने ।

१.४.३ बोर्डको संस्थागत तथा नियमन क्षमता अभिवृद्धि

३१. बोर्ड र ICAN को सहकार्यमा सूचीकृत संगठित संस्थाहरूको NFRS कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक कार्य अगाडि बढाउने ।
३२. बोर्ड, ICAN र धितोपत्र बजारको सहकार्यमा सूचीकृत संगठित संस्थाहरूको वित्तीय विवरण पुनरावलोकन गर्ने संयन्त्र विकास गर्ने ।
३३. बोर्डको सूचना प्रविधि नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशिका तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।
३४. वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका लागि बोर्डमा छुट्टै वित्तीय साक्षरता विभागको स्थापना गर्ने ।
३५. सूचीकृत कम्पनीहरूको संस्थागत सुशासन अवस्थामा सुधार ल्याउन अन्य नियमन निकायहरूसँगको सहकार्यमा संस्थागत सुशासन संहितालाई परिमार्जन गर्ने ।
३६. वस्तु विनिमय बजारको नियमनको जिम्मेवारीसहित बोर्डको बढ्दो जिम्मेवारीलाई दृष्टिगत गरी बजारको नियमन तथा सुपरिवेक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन विकसित बजारको संरचना समेतलाई मध्यनजर गर्दै O & M Survey अनुसार नयाँ संगठन संरचना क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।
३७. बोर्डको अनुमति तथा स्वीकृतिका क्रममा रहेका फाइलहरू तथा अन्य कागजातहरूको स्थितिको सहज पहिचान तथा पहुँचका लागि File Tracking System शीघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
३८. काठमाडौँ बाहिर समेत पूँजी बजार विकास तथा विस्तार हुँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा कुनै एक प्रदेशमा बोर्डको प्रादेशिक कार्यालय शीघ्र स्थापना गरी क्रमशः प्रदेश नं ३ बाहेक सबै प्रदेशमा यस्तो कार्यालय खोल्ने नीति लिने ।
३९. NFRS अनुसार बोर्डको Accounting Manual तयार गर्ने तथा बोर्डको सम्पत्तिको मूल्यांकनमा Fair Valuation र दायित्व निर्धारण सम्बन्धमा Actuarial Valuation को व्यवस्था गर्ने कार्य अगाडि बढेकोमा आ.व. २०७६।७७ मा कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
४०. विकसित देशको पूँजी बजार नियमन निकाय तथा सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाको सहयोगमा बोर्डको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि कार्य संचालन गर्ने ।
४१. बोर्डका निश्चित तहसम्मका कर्मचारीहरू लागि कर्मचारी सवारी सुविधा योजना (OYVS) ल्याउन अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
४२. बोर्डको जनशक्ति पुनर्ताजगी तथा क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
४३. बोर्डको कार्यालयका लागि जग्गा/भवन लिने कार्य अगाडि बढाउने ।

१.४.४ कानूनी संरचनाको विकास तथा सुदृढीकरण

४४. धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन, सामूहिक लगानी कोष, क्रेडिट रेटिङ्ग, मर्चेन्ट बैंकर तथा धितोपत्र दलाल सम्बन्धी नियमावलीहरूलाई सुधारात्मक उल्लेख्य संशोधन गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
४५. धितोपत्र बजारको स्थायित्व तथा दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक ट्रस्ट ऐनको मस्यौदा गरी नेपाल सरकारसमक्ष प्रस्तुत गर्ने र सरकारमार्फत् विधायन प्रक्रियामा लैजाने ।
४६. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) को सहकार्यमा वित्तीय उपभोक्ता/लगानीकर्ताको संरक्षण तथा सुशासन अभिवृद्धिका लागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्ने ।
४७. धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी गुनासा समाधानसम्बन्धी व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी एवं व्यवस्थित बनाउन कार्यविधि तयार गर्ने ।
४८. मस्यौदा भई अन्तिम चरणमा रहेको भित्री कारोबार नियमावली पारित गराई शीघ्र लागू गर्ने ।
४९. वस्तु विनिमय बजार संचालन तथा वस्तु विनिमय बजार व्यवसायी सम्बन्धी अन्य आवश्यक नियमावली तथा निर्देशिकाहरू तर्जुमा गर्ने ।
५०. वस्तु विनिमय बजार संचालनमा आएपश्चात वेयर हाउसको आवश्यकता र कानूनी व्यवस्था समेतको अध्ययन गर्ने ।
५१. वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी विनियमावलीहरू स्वीकृत गर्ने ।
५२. बजारको समसामयिक स्थिति समेतलाई मध्यनजर गरी बोर्डले बजार सहभागीहरूलाई दिएको निर्देशनहरू समेटी एकीकृत निर्देशिका जारी गर्ने ।

५३. धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, नियमावली तथा निर्देशिकाहरूको आवश्यक पुनरावलोकन गरी संशोधन गर्ने ।

१.४.५ बजार सुपरिवेक्षण व्यवस्थामा सुधार

५४. धितोपत्र व्यवसायीको कारोबारको साथै धितोपत्र बजारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणका लागि जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण (Risk Based Supervision) को कार्यविधि विकास गरी सोअनुरूप सुपरिवेक्षण कार्य गर्ने ।
५५. नेप्से तथा सिडिएससीको प्रणाली संपरीक्षण गर्ने व्यवस्था शुरु भइसकेकोले यसलाई थप स्तरीय बनाउँदै सूचना प्रविधिको बढी प्रयोग हुने अन्य सेवा प्रदायकको प्रणालीको समेत संपरीक्षण गराउने व्यवस्था गर्ने ।
५६. वस्तु विनिमय बजारको सुपरिवेक्षण कार्यलाई दक्ष एवं प्रभावकारी बनाउन वस्तु विनिमय बजार तथा वस्तु कारोवार व्यवसायी सुपरिवेक्षण दिग्दर्शन तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।
५७. धितोपत्र व्यवसायीको नियम परिपालना प्रतिवेदनको ढाँचा विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
५८. सामूहिक लगानी कोष, क्रेडिट रेटिङ्ग संस्था, धितोपत्र व्यवसायी र सूचीकृत कम्पनीको विस्तृत विवरण (Profile) तयार तथा अद्यावधिक गर्ने ।
५९. धितोपत्र बजारमा कारोबार हुने सूचीकृत कम्पनी, कारोबार रकम, कारोबार हुने धितोपत्र आदि सम्बन्धमा Alert Generating Real Time Surveillance गर्न Automated Market Surveillance System विकासका लागि दक्षिण एशियाली राष्ट्रको नियमन निकायसँग सहकार्य गर्ने ।

१.४.६ अध्ययन / अनुसन्धान तथा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि

६०. वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिको आ.व. २०७६।७७ अन्तिम वर्ष भएकाले सोको समीक्षा गरी सोही आधारमा त्रीवर्षीय धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी रणनीतिक योजना (२०७७/७८-२०८०/८१) को प्रारूप तयार गर्ने ।
६१. वस्तु विनिमय बजारको सञ्चालन तथा नियमन सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गर्न विदेशी विज्ञहरूमार्फत बोर्डको जनशक्ति तथा अन्य पदाधिकारीहरूलाई सहभागी गराई उच्चस्तरीय नीतिगत छलफल तथा अन्तीक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।
६२. धितोपत्र बजारमा महिला तथा जेष्ठ नागरिकको सहभागिता बढाउन समावेशी नीति लिन सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने ।
६३. विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०७५ लागू भएसकेको सन्दर्भमा गैर आवासीय नेपाली तथा विदेशी संस्थागत लगानीकर्तालाई धितोपत्रको दोस्रो बजारमा भित्र्याउने सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन गर्ने ।
६४. धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण तथा तथ्याङ्कहरूको एकीकृत व्यवस्थापनसम्बन्धी अध्ययन गरी केन्द्रीय धितोपत्र बजार तथा कमोडिटी फ्यूचर्स बजार तथ्याङ्क बैंकको सुदृढ गर्दै जाने ।
६५. धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी विभिन्न शैक्षिक तालिम संचालन तथा अध्ययन अनुसन्धान गरी नीति निर्माणमा सहयोग गर्न धितोपत्र तथा फ्यूचर्स बजार र वित्तीय शिक्षा प्रशिक्षण संस्था (Securities, Futures Market and Financial Education Institute-SFFEI) शीघ्र स्थापना गर्ने ।
६६. उपलब्ध तथ्याङ्क तथा जानकारीहरूको आधारमा धितोपत्र बजार विकास तथा सुधारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिता सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने ।
६७. वित्तीय साक्षरता रणनीति तयार भैरहेको परिप्रेक्ष्यमा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका लागि अध्ययन गरी उपयुक्त ढाँचा बनाउने ।
६८. धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी ज्ञान अभिवृद्धि गर्न कानून व्यवसायी, पत्रकार तथा विभिन्न सरकारी निकायहरूमा उक्त संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा प्रतिष्ठान स्तरीय तालिम/प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।
६९. कलेज तथा स्कूलका विद्यार्थीहरूलाई वित्तीय बजार सम्बन्धी जानकारी दिन वित्तीय बजारसम्बन्धी जानकारी पुस्तिका तयार गरी व्यापक रूपमा वितरण गर्ने ।
७०. बोर्डबाट २०७६ वैशाख देखि मासिकरूपमा लगानीकर्ता प्रत्यक्ष संवाद रेडियो कार्यक्रम शुरुवात गरिएकोमा यस आ.व. देखि प्रत्येक दुई हप्ता अर्थात महिनाको दुई पटक संचालन गर्ने ।
७१. बोर्ड र कम्पनी रजिष्ट्रार कार्यालयको सहकार्यमा बोर्ड तथा कम्पनी रजिष्ट्रार कार्यालय तथा अन्य सम्बन्धित निकायका पदाधिकारीहरू र एक अर्ब वा सो भन्दा बढीको पूँजीमा स्थापित उत्पादनमूलक कम्पनीहरूका प्रमुखहरू तथा विज्ञहरूलाई संलग्न गराई पब्लिक कम्पनी तथा धितोपत्र बजारमार्फत् पूँजी परिचालन सम्बन्धमा छलफल/अन्तीक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।

७२. पछिल्लो समयमा काठमाडौं उपत्यका बाहिरसमेत पूँजी बजार गतिविधिहरू बढ्दै गएकाले यस सम्बन्धी जानकारी तथा सचेतना अभिवृद्धि गरी यसमा व्यापक जनसहभागिता बढाउन प्रदेश नं १ बाट शुरु गरिएको प्रादेशिक पूँजी बजार प्रदर्शनीलाई बजार सहभागीहरूमार्फत अन्य प्रदेशहरूमा संचालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।

१.५ नियमित कार्यक्रमहरू

बोर्डका नियमित कार्यक्रमहरूलाई देहाय बमोजिम चार उप शीर्षकमा विभाजन विभिन्न कार्यक्रमहरू राखिएको छ । :

- १.५.१ धितोपत्रहरू दर्ता तथा निष्काशन स्वीकृति र व्यवसाय संचालन अनुमति तथा विनियमावली स्वीकृति सम्बन्धी कार्यक्रम,
- १.५.२ बजार अनुगमन, सुपरिवेक्षण तथा कारवाही सम्बन्धी गर्ने कार्यक्रमहरू,
- १.५.३ बजार विकासका लागि सुझाव, नीति तथा कार्यक्रम तयारी तथा प्रगति पुनरावलोकन र गुनासा समाधान सम्बन्धी कार्यक्रम
- १.५.४ लगानीकर्ता प्रशिक्षण तथा जनचेतना अभिवृद्धि र अध्ययन अनुसन्धानमा प्रोत्साहन तथा व्यावसायिकता विकास तथा अन्य कार्यक्रमहरू ।

चालु आ.व. २०७५/७६ को धितोपत्र बजारको स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा नेपालको धितोपत्र बजार समग्रमा मिश्रित रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को धितोपत्रको प्राथमिक बजार र दोस्रो बजारको समीक्षा देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को अन्त्यमा धितोपत्र प्राथमिक बजारको स्थिति

आ.व. २०७५/७६ को अन्त्यमा धितोपत्रको प्राथमिक निष्काशन र ऋणपत्रको सार्वजनिक निष्काशनले फड्को मारेका कारणले प्राथमिक बजारमा गत वर्षको तुलनामा केही सुधार आएको छ तापनि कुल सार्वजनिक निष्काशनमा भने केही कमी आएको छ । यस अवधिमा समष्टिगत सार्वजनिक निष्काशनमा केही सुस्तता देखिएतापनि यस अवधिमा प्राथमिक बजारमा संरचनात्मक परिवर्तन भएको छ । यस अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको ऋणपत्र निष्काशनमा ठुलो फड्को मारेको छ भने म्युचुयल फण्डको निष्काशन पनि उल्लेख्य बृद्धि भएको छ । यद्यपि साधारण शेयरको प्राथमिक निष्काशन र हकप्रद निष्काशनतर्फ भने संकुचन आएको छ । यस अवधिमा खुलामुखी म्युचुयल फण्ड समेत निष्काशन भएको छ भने ऋणपत्र निष्काशनतर्फ भने वाणिज्य बैंकहरू रहेका छन् ।

समीक्षा अवधिमा प्राथमिक बजारमार्फत् कुल ६५ संस्थाले रु. ४९.७६ अर्ब बराबरको पूँजी परिचालनका लागि स्वीकृति प्राप्त गरेका छन् जुन गत वर्षको तुलनामा संख्याको आधारमा २५.३ प्रतिशतले र रकमको आधारमा ६.६ प्रतिशतले कमी हो । यस अवधिमा साधारण शेयरको प्राथमिक निष्काशनतर्फ रु. ७.३५ अर्ब, हकप्रद निष्काशनतर्फ रु. ५.८८ अर्ब, ऋणपत्र निष्काशनतर्फ रु. २९.९८ अर्ब र म्युचुयल फण्डतर्फ रु. ६.५५ अर्ब पूँजी परिचालन भएको छ ।

तालिका १

धितोपत्रको प्राथमिक बजार (वार्षिक तथ्यांकमा आधारित)

क्र.स.	विवरण	आर्थिक वर्ष (रकम रु. अर्बमा)						परिवर्तन प्रतिशत			
		२०७३/७४		२०७४/७५		२०७५/७६		संख्याको आधारमा		रकमको आधारमा	
		संख्या	रकम	संख्या	रकम	संख्या	रकम	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७४/७५	२०७५/७६
१	प्राथमिक निष्काशन	१७	१.५१	२१	८.३०	२८	७.३५	२३.५	३३.३	४४९.७	-११.४
२	हकप्रद निष्काशन	७६	४५.६४	५५	२५.७०	१९	५.८८	-२७.६	-६५.५	-४३.७	-७७.१
३	थप निष्काशन	४	७.९९	६	११.५	-	-	५०.०	-	४३.९	-
४	ऋणपत्र निष्काशन	-	-	१	३	१२	२९.९८	-	११००.०	-	८९९.३
५	म्युचुयल फण्ड	४	४.२५	४	४.८	६	६.५५	०.०	५०.०	१२.९	३६.५
जम्मा		१०१	५९.३९	८७	५३.३	६५	४९.७६	-१३.९	-२५.३	-१०.३	-६.६
६	बोनस शेयर	१६४	३४.८	११२	३३.१	९४	२६.७	-३१.७	-४.९	-१६.१	-१९.३

यस अवधिमा १२ वाणिज्य बैंकले रु. २९.९८ अर्ब बराबरको ऋणपत्र निष्काशन गरेका छन् जुन रकम गत वर्षको तुलनामा करिब १० गुणाले बढी हो। नेपाल राष्ट्र बैंकले आ.व. २०७६।७७ को मौद्रिक नीतिमार्फत् सबै बैंकले कुल चुक्ता पूँजीको २५ प्रतिशत ऋणपत्र निष्काशन गर्ने अनिवार्य व्यवस्था गरेका कारण आगामी वर्ष यो निष्काशन थप बढ्ने देखिएको छ। प्राथमिक बजारमा सबैभन्दा बढी संकुचन हकप्रद निष्काशनमा देखिएको छ। यस अवधिमा यो निष्काशनतर्फ करिब ७७ प्रतिशतको कमी देखिएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकको चुक्ता पूँजी वृद्धिको समय सीमा सकिएसँगै हकप्रद निष्काशनमा क्रमशः ह्रास आउँदै गएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी तथ्यांकलाई तालिका १ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को अन्त्यमा धितोपत्रको दोस्रो बजारको स्थिति

आ.व. २०७५।७६ को अन्त्य सम्म धितोपत्रको दोस्रो बजार सकारात्मक रहेको देखिन्छ। यस अवधिमा नेप्से सूचकांक, बजार पूँजीकरण, सूचीकृत कम्पनीको संख्या लगायतका परिसूचकहरूमा सुधार आएको छ यद्यपि कारोबार रकममा भने केही संकुचन आएको देखिन्छ।

समीक्षा वर्षमा सूचीकृत कम्पनीको संख्यामा ९.६९ प्रतिशतले वृद्धि भई २१५ पुगेको छ। उक्त संख्या गत वर्ष १९६ रहेको थियो। यस्तै, नेप्से सूचकांक ३.८५ प्रतिशतले वृद्धि आई १२५९ विन्दु कायम भएको छ। गत वर्ष उक्त सूचकांक १२१२.३६ विन्दु रहेको थियो। यस्तै, गत वर्ष ८७.१५ विन्दुमा रहेको नेप्से फ्लोट सूचकांक ६.०६ प्रतिशतले वृद्धि आई आ.व. २०७५।७६ मा ९२.४३ विन्दु कायम भएको छ। गत आर्थिक वर्षको अन्त्यमा कुल बजार पूँजीकरण रु. १४३५.१४ अर्ब रहेकोमा समीक्षा वर्षको अन्त्यमा उक्त बजार पूँजीकरण ९.२२ प्रतिशतले वृद्धि आई रु. १५६७.५ अर्ब कायम रहेको छ। समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा बजार पूँजीकरणको अनुपात ४५.२५ प्रतिशत रहेको छ जुन गत वर्ष ४७.३५ रहेको थियो। यस्तै समीक्षा वर्षमा कुल बजार पूँजीकरणमा कारोबार रकमको अनुपात ७.०७ प्रतिशत रहेको छ जुन गत वर्ष ८.४६ प्रतिशत रहेको थियो। विगत तीन आर्थिक वर्षको धितोपत्रको दोस्रो बजारको स्थिति तालिका २ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २ धितोपत्रको दोस्रो बजार (वार्षिक तथ्याङ्कमा आधारित)							
क्र.सं	विवरण	इकाई	आर्थिक वर्ष			परिवर्तन प्रतिशत	
			२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७४/७५	२०७५/७६
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	संख्या	२०८	१९६	२१५	-५.७७	९.६९
२	सूचीकृत धितोपत्रको संख्या	संख्या करोडमा	२९६.५९	३५९.८७	४२०.६६	२१.३४	१६.८९
३	धितोपत्रको कारोबार	रु. अर्ब	२०५.०२	१२१.३९	११०.८	-४०.७९	-८.७२
४	कारोबार दिन	दिन	२३०	२३३	२५३	१.३०	८.५८
५	औसत दैनिक कारोबार रकम	रु. अर्ब	०.८९	०.५२	०.४४	-४१.५५	-१५.९४
६	कारोबार भएको कूल शेयर संख्या	संख्या करोडमा	३९.२९	२९.३८	३८.७५	-२५.२२	३१.८९
७	कारोबार संख्या	संख्या	१,३५६,५१५	१,३११,०३४	१,४२२,७९१	-३.३५	८.५३
८	सूचीकृत धितोपत्रको बजार पूँजीकरण	रु. अर्ब	१८५६.८२	१४३५.१४	१५६७.५	-२२.७१	९.२२
९	बजार पूँजीकरणमा कारोबारको प्रतिशत	प्रतिशत	११.०४	८.४६	७.०७	-२३.३९	-१६.४३
१०	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा बजार पूँजीकरणको प्रतिशत	प्रतिशत	६९.४३	४७.३५	४५.२५	-३१.८०	-४.४४
११	नेप्से सूचकांक	विन्दु	१७९८.१५	१२१२.३६	१२५९	-२९.४४	३.८५
१२	नेप्से फ्लोट सूचकांक	विन्दु	१२५.४१	८७.१५	९२.४३	-३०.५१	६.०६

स्रोत: नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.

आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को धितोपत्र बजार सहभागीको अवस्था

आ.व. २०७५।७६ मा धितोपत्र बजारमा बजार सहभागीहरूको संख्या तथा कार्यक्षेत्रमा विस्तार आएको छ। यसबाट समीक्षा अवधिको अन्त्यमा बोर्डले नियमन गर्नुपर्ने संस्थाको संख्यामा वृद्धि आई ४४५ पुगेको छ। यस अर्न्तगत सूचीकृत कम्पनीको संख्या २१५, मर्चेन्ट बैंकर

३०, निक्षेप सदस्य ७२, आस्वा सहभागी ६३, सामूहिक लगानी कोष ११ र क्रेडिट रेटिङ एजेन्सी २ पुगेको छ भने अन्यको संख्या भने वृद्धि भएको छैन । बोर्डले विशिष्टीकृत लगानी कोष नियमावली, २०७५ लागू गरेको तथा बैंकलाई धितोपत्र दलाल व्यवसायीको कार्यका लागि अनुमति दिने प्रक्रिया अगाडि बढेका कारण आगामी दिनमा बजार सहभागीको संख्यामा वृद्धि हुने देखिएको छ । आ.व. २०७५।७६ मा धितोपत्र बजारमा बजार सहभागीको संख्यात्मक अवस्थाको विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ३: धितोपत्र बजारमा बजार सहभागीको संख्यात्मक अवस्था

क्र.स.	बजार सहभागी	आर्थिक वर्ष			
		२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६
१	स्टक एक्सचेन्ज	१	१	१	१
२	केन्द्रीय निक्षेप कम्पनी	१	१	१	१
३	सूचीकृत कम्पनी	२२९	२१२	१९६	२१५
४	धितोपत्र दलाल	५०	५०	५०	५०
५	मर्चेन्ट बैंकर	१७	२४	२५	३०
६	निक्षेप सदस्य	६६	६७	७०	७२
७	आस्वा सहभागी	-	५२	६५	६३
८	सामूहिक लगानी कोष	६	९	११	११
९	क्रेडिट रेटिङ एजेन्सी (साख मुल्याङ्कन)	१	१	२	२
	जम्मा	३७१	४१७	४२१	४४५

छलफल तथा अर्न्तक्रिया

चालु आ.व. २०७५।७६ को अन्तिम दुई महिनामा बोर्डले आगामी आ.व. २०७६।७७ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रममा राय सुभाष लिन र सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका सम्बन्धमा गरी दुई छलफल तथा अर्न्तक्रिया कार्यक्रम देहाय बमोजिम सम्पन्न गरेको छ ।

आ.व. २०७६।७७ मा बोर्डले लिन धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रममा छलफल तथा सुभाष संकलन कार्यक्रम सम्पन्न

असार ०३, २०७६ बोर्डले आगामी आर्थिक वर्ष २०७६।७७ मा लिन धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धमा मिति २०७६ असार ३ मा सुभाष तथा अर्न्तक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको सभापतित्वमा सञ्चालन भएको उक्त कार्यक्रममा बोर्डका पूर्व अध्यक्ष, विश्वविद्यालयका प्राध्यापकहरु, अध्ययन/ अनुसन्धानकर्ताहरु, नेप्से तथा सिडिएसका प्रतिनिधिहरु, धितोपत्र बजार व्यवसायीका अध्यक्ष तथा सहभागीका प्रतिनिधिहरु तथा लगानीकर्ता संघका पदाधिकारीहरु र आर्थिक पत्रकारहरु गरी करिब १०० जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

कार्यक्रममा पूर्व बोर्ड अध्यक्ष श्री बाबुराम श्रेष्ठले बोर्डको प्रगति उल्लेखनीय रहेको बताउँदै जलविद्युत क्षेत्रको नियमनका लागि बोर्डले उक्त क्षेत्रको नियमन निकायसँग आवश्यक समन्वय गर्नुपर्ने, म्युचुअल फण्डको लगानी क्षेत्रसम्बन्धी नियमावलीमा रहेको व्यवस्थामा थप स्पष्टता ल्याइनुपर्ने सुभाषहरु दिनुभएको छ भने नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि.का प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री चन्द्र सिंह साउदले प्राथमिक बजारजस्तै दोस्रो बजारलाई समेत प्रविधिमैत्री बनाइएको तथा स्टक डिलरको मोडालिटी तयार भएको बताउँदै स्टक डिलरको बजार प्रवेश सम्बन्धमा बोर्डको आगामी आ.व. को नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएमा यसलाई कार्यान्वयन गर्न सहज हुने धारणा राख्नुभयो । त्रिभुवन विश्वविद्यालयका उप प्राध्यापक श्री कुल प्रसाद पाण्डेले सरकारी तथा नियमन निकायहरुको नीतिगत अस्थिरताका कारण धितोपत्र बजारले अपेक्षित गति लिन नसकेको अवस्थामा बजारको विकास तथा विस्तारका लागि बोर्डले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने तथा सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी गतिविधिलाई निरुत्साहित गर्न बोर्डले नियमन तथा सुपरिवेक्षण क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने धारणा राख्नुभयो । उप प्राध्यापक श्री वासुदेव उपाध्यायले वस्तु विनिमय बजारको विकासका लागि आवश्यक कानूनी तथा संस्थागत पूर्वाधारका लागि शिघ्र पहल गर्नुपर्ने बताउनुभयो भने अर्का उप प्राध्यापक डा. बलराम चापागाईले सामाजिक उत्तरदायित्वसम्बन्धी गतिविधिहरुलाई समसामयिक तथा गुणात्मक बनाउनुपर्ने बताउनुभयो । यस्तै विज्ञ तथा कानून व्यवसायी श्री अमृत खरेलले वस्तु विनिमय बजारलाई कृषि उपजहरूसँग आवद्ध गरी कृषि उपजहरुको उत्पादन तथा बजार प्रवर्द्धन हुने वातावरण तयार गर्नुपर्ने अन्यथा यस बजारको उपादेयता अपेक्षित रूपमा पूरा नहुने, आर्थिक पत्रकारहरुले धितोपत्र बजारमा लगानी गर्न हुने नहुने, हुने भएमा हित बाधिन (Conflict of Interest) नहुने सुनिश्चित गर्न कानूनी

व्यवस्थाहरूको अभावले समेत हाल बजारमा विकृति बढेको तथ्य औँल्याउदै यसमा नियमन निकाय चनाखो हुनुपर्ने सुझाव दिनुभयो । उहाँले दोस्रो बजारमा हुने भित्री कारोबार नियन्त्रणका लागि डाटाबेश तयार गर्नुपर्ने, आर्थिक पत्रकारहरूका लागि प्रेस काउन्सिलसँगको समन्वयमा आचारसंहिता तयार गर्नुपर्ने, अध्ययन अनुसन्धानमा आधारित नियम कानून तर्जुमा गर्नुपर्ने लगायतका सुझावहरू दिनुभयो ।

मर्चेन्ट बैकर्स संघका पूर्व अध्यक्ष श्री प्रविणरमण पराजुलीले बीमा कम्पनीहरूसँग रहेको दीर्घकालीन कोष परिचालनका लागि परिवर्तनशील ऋणपत्र तथा अग्राधिकार शेयर (Convertible Debenture and Preferred Stock) को निष्काशन तथा प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने तथा दोस्रो बजारलाई गतिशिल बनाउनुपर्ने लगायतका सुझावहरू दिनुभएको छ भने नागरिक लगानी कोषका श्री रोशनजंग कार्कीले दीर्घकालीन ऋणपत्रको निष्काशन तथा दोस्रो बजारको विकास तथा विस्तारमा ध्यान दिनुपर्ने साथै स्टक डिलरको सम्बन्धमा आवश्यक कानूनी व्यवस्था शीघ्र गर्नुपर्ने सुझाव दिनुभएको छ । यस्तै लगानीकर्ता श्री दीलिप मुनाकर्मीले लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने, सूचना प्रवाहमा शुद्ध, एकरूपता एवं पर्याप्त हुनुपर्ने र यसमा नेप्सेले आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने जस्ता सुझावहरू दिनुभएको थियो ।

यस्तै विभिन्न लगानीकर्ता संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरूले पछिल्लो समय बोर्डले लगानीकर्तालाई समेत आभास हुने गरी कार्य गरेको बताउँदै आगामी दिनमा गैर आवासीय नेपालीलाई पूँजी बजारमा भित्र्याउन ठोस व्यवस्था गर्नुपर्ने, वार्षिक साधारण सभा समयमै सम्पन्न गर्ने सूचीकृत कम्पनीहरूलाई कारवाही गर्नुपर्ने साथै उक्त सभालाई प्रविधिमैत्री बनाउनुपर्ने, बोर्डको सुपरिवेक्षणलाई गतिशिल एवं आधुनिक बनाउनुपर्ने लगायतका सुझावहरू दिएका छन् । रेटिङ एजेन्सीका प्रतिनिधिहरूले रेटिङ कम्पनीबीच हुने प्रतिस्पर्धालाई गुणात्मक बनाउन रेटिङ शुल्क निश्चित गर्नुपर्ने, प्राप्त रेटिङलाई ग्राहकले स्वीकार नगरेतापनि सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनुका साथै रेटिङ व्यवसायमा विदेशी प्रविधि हस्तान्तरणलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने जस्ता सुझावहरू बोर्डलाई प्राप्त भएका छन् । धितोपत्र बजारमा अध्ययन एवं विश्लेषण कार्यलाई व्यवस्थित गर्नका लागि बोर्डले निश्चित सीमा तोकौ योग्य व्यक्ति तथा संस्थालाई विश्लेषकको अनुमतिपत्र प्रदान गर्नुपर्ने सुझाव समेत प्राप्त भएको छ ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता गर्नुभएका बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीहरूलाई धितोपत्र बजारमा प्रवेश गराउनका लागि कर छुट, प्रिमियम मूल्यमा धितोपत्र निष्काशन लगायतका व्यवस्थाहरू भएकोमा यस्ता कम्पनीहरूलाई थप आकर्षित गर्नका लागि बुक बिल्डिङ विधि प्रयोगमा ल्याउने योजना अनुरूप बोर्ड अघि बढेको, विकासको महत्वपूर्ण साधनको रूपमा रहेको भेन्चर क्यापिटल, प्राइभेट इक्विटी लगायतका विशिष्टीकृत लगानी कोष सञ्चालन तथा नियमनका लागि कानूनी वातावरण तयार भएको, बोर्डको सुझाव अनुसार नेपाल सरकारले बजेट वक्तव्यमा ट्रष्ट ऐन तर्जुमा गर्ने नीति लिएको, ब्रोकरहरूको भ्याटको समस्या समाधान भएको बताउँदै स्टक डिलरको अनुमति दिने कार्य अगाडि बढाइने जानकारी दिनुभयो । उहाँले कार्यक्रममा प्राप्त भएका रचनात्मक सुझावहरूलाई समावेश गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम जारी गर्न बोर्ड प्रतिवद्ध रहेको बताउनुभयो । उहाँले आ.व. २०७४।७५ देखी बोर्डले धितोपत्र सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक प्रकाशनको शुरुवात गरेको स्मरण गर्दै बोर्डलाई थप जिम्मेवार, अनुशासित र जवाफदेही बनाउन यस कार्यलाई आगामी दिनमा समेत निरन्तरता दिने बताउँदै बोर्डको आगामी आ.व.को नीति तथा कार्यक्रमका लागि उपस्थित भई सुझाव दिने सम्पूर्ण सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिनुभयो ।

बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालले कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभएको सो कार्यक्रममा धितोपत्र बजारको वर्तमान अवस्था, बोर्डको कार्य प्रगति र भावी चुनौतीहरूका सम्बन्धमा बोर्डका उप कार्यकारी निर्देशक डा. नवराज अधिकारीले प्रस्तुतीकरण गर्नुभएको थियो भने बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले छलफल तथा अन्तर्क्रिया सत्रको सञ्चालन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रम बोर्डका निर्देशक श्री अम्बिका प्रसाद गिरीले सञ्चालन गर्नुभएको थियो ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका सम्बन्धमा अन्तर्क्रिया/छलफल कार्यक्रम सम्पन्न

असार ८, २०७६: सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ मा संशोधन भई नियमनकारी निकायहरूलाई थप जिम्मेवार बनाइएको परिप्रेक्ष्यमा धितोपत्र व्यवसायमा संलग्न सबै धितोपत्र व्यवसायीलाई जिम्मेवार बनाई सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानीलाई दुरुत्साहन तथा नियन्त्रण गर्न बोर्डले ऐनको व्यवस्था बमोजिम सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन, २०७६ तयार गरी हालै जारी गरिसकेको सन्दर्भमा बोर्डले सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग र वित्तीय जानकारी इकाई (नेपाल राष्ट्र बैंक)को सहयोग तथा समन्वयमा हालै सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका सम्बन्धमा अन्तर्क्रिया/छलफल कार्यक्रम धितोपत्र दलाल व्यवसायी तथा मर्चेन्ट बैकरको प्रमुख/प्रतिनिधि सहित करिब १२५ जनाको सहभागितामा सम्पन्न गरेको छ ।

बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीको सभापतित्वमा भएको कार्यक्रममा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा यस सम्बन्धमा

धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका बारेमा छुट्टाछुट्टै तीन वटा कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गरिएका थिए । वित्तीय जानकारी इकाईका प्रमुख श्री रामु पौडेलले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धमा भएको व्यवस्थाहरूको चर्चा गर्दै सीमाभन्दा बढी कारोबार तथा शंकास्पद कारोबारको रिपोर्टिङको वर्तमान अवस्था, वास्तविक धनी तथा ग्राहक पहिचान र सम्पुष्टि गर्ने तरिका, जोखिम व्यवस्थापन र मूल्याङ्कनको आधारका बारेमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भयो । यसै गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागका निर्देशक श्री तेज प्रकाश प्रसाईले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा यसका विभिन्न चरणहरूबारे जानकारी दिँदै सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागको भूमिका तथा विभागले गर्ने कारवाही सम्बन्धमा आफ्नो कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै धितोपत्र व्यवसायीले आगामी दिनमा सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धमा गर्नुपर्ने कार्य र यसको महत्वबारेमा बताउनुभयो । त्यसैगरी अर्का प्रस्तोता श्री हरि कुमार नेपालले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारणको वर्तमान अवस्था तथा चुनौतीहरूबारे जानकारी दिँदै धितोपत्र व्यवसायीहरूले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धमा खेलुपर्ने भूमिका बारेमा प्रकाश पार्नु भयो । साथै धितोपत्र व्यवसायीहरूले शंकास्पद कारोबारको विषयमा सम्बन्धित निकायमा समयमा नै जानकारी नगरे दश लाख रुपैयाँदेखि पाँच करोड रुपैयाँसम्म जरिवाना तिनुपर्ने भएकोले सो जरिवानाबाट बच्न तथा अनुसन्धान कार्यमा सहयोग गर्न धितोपत्र व्यवसायीहरूले ग्राहकको स्पष्ट पहिचान राख्नुको साथै सीमाभन्दा बढीको कारोबार तथा शंकास्पद कारोबारको विवरण तोकिएको समयमा नै सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नु पर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा बोर्डका उप-कार्यकारी निर्देशक श्री मुक्तिनाथ श्रेष्ठले स्वागत मन्तव्य राख्दै कार्यक्रमको उद्देश्य तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा बोर्डको भूमिका सम्बन्धमा प्रकाश पार्नु भयो । उक्त कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीले शेयर बजारमा वित्तीय मध्यस्थकर्ताको रूपमा धितोपत्र व्यवसायीको विशेष भूमिका हुनुका साथै शंकास्पद लगानी हुन नदिन तथा यसको जोखिमबाट बच्न धितोपत्र व्यवसायीहरू अझ सक्रिय र चनाखो भई यस विषयमा समयमा नै सम्बद्ध निकायमा रिपोर्टिङ गर्नुपर्ने विचार व्यक्त गर्नु भयो । यसबाट हालै जारी गरेको निर्देशनले धितोपत्र बजारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा ऐनले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्थाहरूलाई कार्यान्वयन गर्न समेत सहज भई अन्ततः धितोपत्र व्यवसायी, नियमनकारी निकाय लगायत देशलाई नै समग्र रूपमा फाइदा पुग्ने विचार व्यक्त गर्नु भयो ।

कार्यक्रमका सभापति तथा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा बोर्डले विशेष जोड दिएको र यसको पालनको लागि धितोपत्र व्यवसायीहरू तत्पर हुनुपर्ने विचार व्यक्त गर्नु भयो । उक्त कार्यक्रमको छलफल तथा अन्तरक्रियामा सहभागी धितोपत्र व्यवसायीहरूको जिज्ञासालाई कार्यपत्र प्रस्तोताहरू र बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले सम्बोधन गर्नु भएको थियो । बोर्डका उप-कार्यकारी निर्देशक श्री कृष्णराज पोखरेलले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रम बोर्डका निर्देशक श्री अम्बिका प्रसाद गिरीले सञ्चालन गर्नुभएको थियो ।

विशिष्टीकृत लगानी कोष सम्बन्धमा नियमन निकाय तथा अन्य सम्बद्ध पक्षहरूको भूमिका सम्बन्धमा अन्तर्क्रिया तथा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न

असार १३, २०७६: बोर्डले मिति २०७६ असार १३ मा विशिष्टीकृत लगानी कोषको नियमन तथा कानूनी व्यवस्था र सञ्चालनसम्बन्धी छलफल तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ । नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको सहयोगमा सञ्चालन भएको यस कार्यक्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्ट नाथ पौड्यालको सभापतित्वमा सञ्चालन भएको यस कार्यक्रममा प्रमुख अतिथिको रूपमा बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्की रहनुभएको थियो । विशेष अतिथिको रूपमा रहनुभएका नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयका सह सचिव डा. मुकुन्द प्रसाद पौड्यालले मुलुकको आर्थिक विकासका लागि वास्तविक र वित्तीय क्षेत्रको सन्तुलित विकास अपरिहार्य रहने धारणा राख्दै उहाँले नेपालमा वित्तीय क्षेत्रको तुलनामा वास्तविक क्षेत्रको विकास पछाडि परेको बताउनुभयो । उहाँले विशिष्टीकृत लगानी कोषहरूले यस सन्दर्भमा आवश्यक भूमिका खेलुपर्ने बताउनुभयो । मन्तव्यकै क्रममा उहाँले बोर्डले लगानीका विशिष्टीकृत उपकरणहरूको प्रयोगलाई व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउनका लागि बोर्डले विशिष्टीकृत लगानी कोष नियमावली, २०७५ जारी गरेकोमा बोर्डलाई धन्यवाद दिँदै यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि बोर्डले विशेष चनाखो हुनुपर्ने साथै यससम्बन्धी बजार सहभागीले पनि आफ्नो भूमिकाप्रति जिम्मेवार हुनुपर्ने बताउनुभयो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले बोर्डले बजारमा लगानीका नयाँ उपकरण तथा वित्तीय सेवाहरू जस्तै खुलामुखी सामूहिक लगानी योजना, मार्जिन कारोबार नेपालको धितोपत्र बजारमा भित्र्याउने क्रममा सरकारको नीति अनुरूप नै विशिष्टीकृत लगानी कोष नियमावली, २०७५ जारी गरेको बताउनुभयो । प्राइभेट इक्विटी, भेञ्चर क्यापिटल तथा हेज फण्डजस्ता उपकरणहरूको व्यवस्थित प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले तर्जुमा गरिएको उक्त नियमावली कार्यान्वयनसँगै नेपालको धितोपत्र बजार विकास तथा विस्तारको क्रममा अर्को महत्वपूर्ण सन्देश जाने धारणा राख्नुभयो । यस नियमावली कार्यान्वयनको क्रममा नेपाल राष्ट्र बैंक लगायत अन्य निकायहरूको समेत भूमिका रहने बताउनुभयो ।

तीन प्रस्तुति रहेको उक्त कार्यक्रममा बोर्डका उप कार्यकारी निर्देशक श्री कृष्णराज पोखरेलले विशिष्टीकृत लगानी कोष नियमावली, २०७५ र कानूनी व्यवस्थाहरूका बारेमा प्रस्तुतीकरण दिनुभएको थियो । प्रस्तुतिका क्रममा विज्ञ श्री सिद्धान्तराज पाण्डेले विशिष्टीकृत लगानी कोष सञ्चालनसम्बन्धी व्यवस्था विषयमा र अधिवक्ता श्री सेमन्त दाहालले विशिष्टीकृत लगानी कोषसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र अभ्यास सम्बन्धमा आ-आफ्नो प्रस्तुतिकरण दिनुभएको थियो । छलफल तथा अन्तर्क्रिया सत्रमा सहभागीहरूले कोष सञ्चालनका लागि कोष व्यवस्थापकको योग्यता, योग्य लगानीकर्ताहरू, कोष व्यवस्थापकको भूमिका, कोषको आकार तथा अनुमति, लगानीको क्षेत्र, प्रतिफल, कोषको कानूनी हैसियत, कोषको लगानीकर्तालाई लकइन अर्वाधि तथा बहिर्गमनको व्यवस्था, कर छुटसम्बन्धी व्यवस्था, हर्डल रेट, कोषमा लगानी समिति हुनुपर्ने जस्ता विषयहरूमा जिज्ञासा राख्नुभएको थियो । सम्बन्धित प्रस्तुतकर्ता, बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरी र बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले जिज्ञासाहरूको सम्बोधन गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमका सभापति तथा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक पौड्यालले यस्ता कोषहरूको कम नियमन हुने अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुरूप नै बोर्डले पनि नियमावली तर्जुमा गरेको र यसको विकासका लागि बोर्डले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने बताउनुभयो । यसका लागि कोषको आधारभूत पक्षहरू, लगानी तथा प्रतिफलसम्बन्धमा बोर्डले सर्वसाधारणमा साक्षरता अभिवृद्धिका लागि पहल गर्ने र आवश्यकता तथा अनुभवका आधारमा भावी दिनहरूमा यस नियमावलीलाई सुधार गर्दै जाने समेत बताउनुभयो । बोर्डका उप कार्यकारी निर्देशक श्री मुक्तिनाथ श्रेष्ठले कार्यक्रमका प्रस्तोताहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको सो कार्यक्रमको सञ्चालन बोर्डका निर्देशक श्री तेज प्रसाद देवकोटाले गर्नुभएको थियो ।

धितोपत्र बजारसम्बन्धी लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम

आ.व. २०७५/७६ बोर्डले लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यलाई प्रदेशगत रूपमा सन्तुलित तरिकाले सञ्चालन गरेको छ भने विभिन्न प्रदेशका पत्रकारहरूलाई समेत आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको छ । यस क्रममा पूर्वको प्रदेश नं. १ र पश्चिममा कर्णाली प्रदेशका पत्रकारहरू र सर्वसाधारणलाई लक्षित गरी सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका पत्रकारहरूको लागि आर्थिक तथा धितोपत्र बजार सम्बन्धी प्रशिक्षण

जेठ १०, २०७६: बोर्डको आ.व. २०७५/७६ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममानुसार बोर्डबाट प्रदेश नं. २ को राजधानी जनकपुर पश्चात दोस्रो कार्यक्रमको रूपमा यही जेठ १० गते कर्णाली प्रदेशको राजधानी सुर्खेतमा यस प्रदेशका पत्रकारहरूका लागि आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी प्रशिक्षण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । उक्त कार्यक्रममा कर्णाली प्रदेशमा पत्रकारिता गरिरहनुभएका करिब ८५ जना पत्रकारहरूको उपस्थिति रहेको थियो ।

नेपाल धितोपत्र बोर्डका अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको सभापतित्वमा भएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि कर्णाली प्रदेशका माननीय आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री श्री प्रकाश ज्वालाले बोर्डले प्रदेशमा यस्तो महत्वपूर्ण कार्यक्रम पहिलो पटक संचालन गरेको साथै धितोपत्रको दोस्रो बजार कारोबार समेत शुरुवात गराउने व्यवस्था गराएकोमा बोर्डलाई धन्यवाद दिनु भयो । साथै पछिल्लो समयमा धितोपत्र बजारको विकासमा बोर्डले खेलेको भूमिकाको प्रशंसा गर्दै आर्थिक विकासको मेरुदण्डको रूपमा रहेको पूँजी बजारमार्फत यस क्षेत्रको आर्थिक संवृद्धिका लागि प्रदेश सरकारले समेत विशेष पहल गरिरहेको धारणा राख्नुभयो ।

कार्यक्रममा विशेष अतिथि नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. का प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री चन्द्र सिंह साउदले यो कार्यक्रम महत्वपूर्ण रहेको र पूँजी बजार साक्षरताको लागि नेप्सेले समेत यस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने बताउनु भयो । त्यसै गरी अतिथिको रूपमा बोल्दै पत्रकार महासंघ कर्णाली प्रदेशका सचिव श्री पवित्र कुमार शाहीले बोर्डले कर्णाली प्रदेशका पत्रकारहरूलाई लक्षित गरी आर्थिक तथा धितोपत्र बजार सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम शुरुवात गरेकोमा विशेष धन्यवाद दिदै यस कार्यक्रमबाट आफूहरू निकै नै लाभान्ति भएको बताउनु भयो ।

सो कार्यक्रमका चार वटा कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गरिएका थिए । नेपालको अर्थतन्त्रको परिचयात्मक पक्षको साथै अर्थतन्त्र र धितोपत्र बजार बीचको सम्बन्धमा विषयमा बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले, वरिष्ठ आर्थिक पत्रकार श्री लोक बहादुर चापागाईंले पत्रकार र सञ्चार माध्यमको कर्तव्य र गर्न नहुने काम जस्ता विषयहरू समेटिएको प्रदेशमा धितोपत्र बजार र समाचार संप्रेषण तथा लेखन विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । त्यसै गरी बोर्डका निर्देशक श्री अम्बिका प्रसाद गिरीले धितोपत्र बजार, प्राथमिक बजार, दोस्रो बजार, धितोपत्र व्यवसायी जस्ता विषयका परिचयात्मक तथा आधारभूत पक्षसहित धितोपत्र बजार लेखन सम्बन्धी कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो भने नेप्सेका वरिष्ठ आईटी अधिकृत प्रभावकर घिमिरेले कारोवार संचालन र अनलाईन कारोवार प्रणालीको सम्बन्धमा कार्यपत्र प्रस्तुति रहेको थियो ।

सो पश्चातको अन्तरक्रियामा सहभागी पत्रकारहरूले आर्थिक तथा पूँजी बजारको लागि आवश्यक पूर्वाधार के के हुन् र कर्णाली प्रदेशमा उक्त पूर्वाधार ल्याउन धितोपत्र बोर्डले अबै खेल्नुपर्ने भूमिका बारेमा जिज्ञासा राख्दै सूचीकृत कम्पनीले सूचना प्रवाह समयमा गर्ने नगरेको, निजी कम्पनीहरूलाई शेयर निष्काशन सम्बन्धी व्यवस्था, जलविद्युत कम्पनीको नियमन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गरिनुपर्ने र स्थानीय

स्तरमा धितोपत्र बजार विस्तार सम्बन्धमा समेत आफ्नो जिज्ञासा राख्नुभएको थियो । कार्यक्रममा उठेका प्रश्नहरूको प्रत्युत्तर सम्बन्धित कार्यपत्र प्रस्तोता तथा बोर्डका अध्यक्षले दिनुभएको थियो ।

कार्यक्रममा बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले बोर्डले यसअघि सर्वसाधारण लगानीकर्ता तथा स्थानीयहरूलाई मात्र सचेतना कार्यक्रम गर्दै आएकोमा यस आ.व. देखि प्रदेशका पत्रकारहरूलाई समेत प्रदेशगत तालिम प्रशिक्षण कार्यक्रम शुरुवात गरेको जानकारी गराउँदै विस्तारै यस्ता कार्यक्रमहरू सबै प्रदेशमा गर्दै जाने बताउनु भई कतिपय लगानीकर्ताहरूले लगानीको निर्णय लिदा पत्रपत्रिकालाई समेत माध्यम बनाउने हुनाले पत्रकारहरूले आर्थिक समाचार संप्रेषण गर्दा विशेष ध्यान दिनुपर्नेमा जोड दिनु भयो । बोर्डका का.मु. सहायक निर्देशक श्री राजु बहादुर जि.सि. ले उक्त कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो ।

प्रदेश नं ५ को रुकुम (पूर्व) मा पूँजी बजार तथा वस्तु विनिमय बजार सम्बन्धी लगानीकर्ता सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न

बोर्डले लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम दुर्गम जिल्लासहित देशभर विभिन्न स्थानहरूमा संचालन गरिरहेकोमा यही जेठ १२ गते प्रदेश नं ५ रुकुम (पूर्व) को सदरमुकाम रुकुमकोटमा बोर्ड तथा रुकुम (पूर्व) उद्योग वाणिज्य संघको संयुक्त आयोजनामा पूँजी बजार तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी लगानीकर्ता सचेतना तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । स्थानीय उद्योगी, व्यापारी, विद्यार्थी, लगानीकर्ता, सरकारी निकायका पदाधिकारी, व्यवसायी, पत्रकार तथा सर्वसाधारणको गरी करिब १५५ जनाको सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रममा बोर्डका निर्देशक श्री अम्बिका प्रसाद गिरीले वित्तीय तथा पूँजी बजारको महत्व, पूँजी बजार संयन्त्र, कानूनी संरचना, धितोपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार, धितोपत्र व्यवसाय, लगानीकर्ता हकहित संरक्षण तथा वस्तु विनिमय बजारको परिचय र महत्वसम्बन्धी विषयहरू समेटि पूँजी बजारका परिचयात्मक तथा आधारभूत पक्ष विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभयो ।

रुकुम (पूर्व) उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष श्री यज्ञ प्रकाश मल्लको सभापतित्वको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि प्रतिनिधि सभा सदस्य माननीय कमला रोकाले भर्खरै छुट्टै जिल्लाको रुपमा स्थापित भएको हिमाली दुर्गम जिल्लालाई बोर्डले विशेष महत्व दिई पहिलो पटक यस्तो सचेतना कार्यक्रम संचालन गरेकोमा बोर्डलाई धन्यवाद दिदै यस जिल्लामा प्राथमिक बजारको पहुँच पुगेको बताउँदै दोस्रो बजार विस्तारमा पनि विशेष ध्यान दिनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । कार्यक्रममा बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीले पूँजी बजारको महत्वलाई प्रकाश पार्दै यसको विकासले देश विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने बताउँदै राजनीतिक स्थिरता भएसँगै अबको प्राथमिकता आर्थिक विकास भएकोले सोको लागि आवश्यक पूँजी प्रवाह गर्ने माध्यमको रुपमा पूँजी बजारको विशेष भूमिका रहने बताउनुभयो । त्यसै गरी जिल्ला समन्वय समितिका सभापति गजेन्द्र बहादुर ओली र निमित्त प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्रवण कुमार शाहले समेत सम्बोधन गर्नु भएको थियो । कार्यक्रममा सहभागीहरूले प्राथमिक तथा दोस्रो बजार प्रवेश गर्ने माध्यम तथा तरिका, जलविद्युतको प्राथमिक निष्काशन आदि विषयमा जिज्ञासा राख्दै स्थानीयलाई खरिद गर्न बढी प्राथमिकता दिई यस क्षेत्रका लागानीकर्ताहरूलाई समेत पूँजी बजारबाट फाइदा लिनसक्ने व्यवस्था गरिनुपर्ने, गाउँ गाउँमा पूँजी बजार तथा वित्तीय साक्षरता अभियान संचालन गर्नुपर्ने सुझाव दिनुभएको थियो । सहभागीबाट राखिएको जिज्ञासाहरूको संबोधन कार्यपत्र प्रस्तोता तथा बोर्ड अध्यक्षले दिनु भएको थियो ।

कार्यक्रम समापन मन्तव्य दिदै कार्यक्रमका सभापति यज्ञ प्रकाश मल्लले यस्तो कार्यक्रमले आफूहरू लाभान्वित भएको बताउँदै दोस्रो बजार कारोवारको लागि धितोपत्र दलाल व्यवसायीको कार्यालय पनि यस क्षेत्रमा स्थापना गर्नुपर्ने बताउनु भयो । उक्त कार्यक्रमको संचालन बोर्डका का.मु. सहायक निर्देशक श्री राजु बहादुर जि.सी.ले गर्नु भएको थियो ।

प्रदेश नं. १ को राजधानी विराटनगरमा पत्रकारहरूको लागि आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी प्रदेशगत प्रशिक्षण तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

बोर्डले आ.व. २०७५।७६ को स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रममा प्रदेशका पत्रकारहरूलाई आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी प्रदेशगत प्रशिक्षण तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम अनुसार हालै प्रदेश नं. १ को राजधानी विराटनगरमा करिब ८० पत्रकारहरूको सहभागितामा सो कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको अध्यक्षतामा सञ्चालन भएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि प्रदेश नं. १ का माननीय आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री श्री इन्द्र बहादुर आइबोले सर्वसाधारणमा धितोपत्र बजारसम्बन्धी ज्ञान पर्याप्त नरहेको अवस्थामा पत्रकारहरूलाई सूचित गर्ने बोर्डको यस पहलको प्रशंसा गर्दै नेपाल सरकारले लिएको सम्बृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न अर्थतन्त्र सुदृढ हुनुपर्ने र सो को लागि धितोपत्र बजारलाई परिपक्व एवं सुदृढ बनाउन आवश्यक रहेको बताउनुभयो । साथै, उहाँले २०७५ असोजमा विराटनगरमा आयोजित प्रथम प्रादेशिक पूँजी बजार प्रदर्शनीको स्मरण गर्दै पछिल्लो समय प्रदेश नं. १ मा धितोपत्र बजारसम्बन्धी गतिविधिहरू बढ्दै गएकोमा खुशी व्यक्त गर्नुभयो ।

कार्यक्रमका विशेष अतिथि मोरङ जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री रमेश कुमार के.सी.ले धितोपत्र बजारसम्बन्धी सत्य तथ्य सूचनाहरू सर्वसाधारणसमक्ष प्रवाह गर्नुपर्ने सन्देश दिन बोर्डले आयोजना गरेको पत्रकार प्रशिक्षण तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सकारात्मक रहेको बताउनुभयो । अर्का विशेष अतिथि प्रदेश नं. १ का आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयका आर्थिक सल्लाहकार प्रा.डा. प्रमोद कुमार भाले वित्तीय प्रणालीको महत्वपूर्ण अङ्गको रूपमा रहेको धितोपत्र बजारको विकास बिना देशमा औद्योगिक विकास हुन नसक्ने धारणा राख्दै बैकिङ्ग प्रणाली परिपक्व अवस्थामा पुनर्लागिसकेकोले उत्पादनमूलक क्षेत्रमा पूँजी परिचालन गर्नका लागि धितोपत्र बजारलाई सशक्त माध्यमको रूपमा विकास गर्न बोर्डले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने बताउनुभयो । धितोपत्र बजार विकास भई प्रतिफल समाजको तल्लो स्तरसम्म पुगेको अवस्थामा मात्र बजारको वास्तविक विकास हुने बताउँदै उहाँले नेपालको धितोपत्र बजार अबको दिनमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग आबद्ध हुनुपर्ने आवश्यकता रहेको धारणा समेत राख्नुभयो ।

कार्यक्रममा बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले नेपालको अर्थतन्त्रको बारेमा जानकारी दिँदै अर्थतन्त्र र धितोपत्र बजार बीचको सम्बन्धका विषयमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिदृष्यहरू समेटिएको नेपालको अर्थतन्त्रबारे जानकारी र धितोपत्र बजारसँगको सम्बन्ध” विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । उहाँले एक जना पत्रकारले हजारौं व्यक्तिलाई सूचना प्रवाह गर्ने हुनाले पत्रकारलाई प्रशिक्षण गर्दा लगानीकर्ता सचेतना थप प्रभावकारी हुने देखिएकोले सातै प्रदेशमा पत्रकार प्रशिक्षण कार्यक्रम राखिएको बताउनुभयो । कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य दिने क्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुका साथै धितोपत्र बजारमा सूचनाको संवेदनशीलतामा विशेष ध्यान दिनुपर्ने औल्याउदै तथ्यपरक, विश्लेषात्मक एवं भ्रमरहित सूचना प्रवाहले धितोपत्र बजार स्वच्छ तथा पारदर्शी बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने बताउनुभयो । बोर्डका उप कार्यकारी निर्देशक श्री रुपेश के.सी. ले नेपालको वित्तीय प्रणाली, धितोपत्र बजार र यसको संरचना, लगानीकर्ता संरक्षणसम्बन्धी व्यवस्था, धितोपत्रको कानूनी व्यवस्था, बजार सहभागी, धितोपत्र बजार सम्बन्धमा लेखन लगायतका विषय समेटिएको पूँजी बजारका परिचयात्मक तथा आधारभूत पक्षहरू र धितोपत्रसम्बन्धी लेखन” विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । सोही कार्यक्रममा प्रदेशमा धितोपत्र बजार र समाचार सम्प्रेषण” विषयमा समेत कार्यपत्र प्रस्तुत भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रमको छलफल तथा अन्तर्क्रियामा सहभागी पत्रकारहरूले उत्पादनशील तथा दुरसञ्चार क्षेत्रका कम्पनीहरूलाई धितोपत्र बजारमा प्रवेश गराउनुपर्ने, अनलाइन कारोबार प्रणाली शुरुवात भई प्रशासनिक खर्च कम भैरहेको सन्दर्भमा ब्रोकर कमिशन घट्टनुपर्ने, जलविद्युत कम्पनीको प्राथमिक निष्काशन कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्ने, धितोपत्रको दोस्रो बजारमा भैरहेको अनलाइन कारोबार प्रणालीमा समस्या देखिएको, एकै कम्पनीले छोटो अन्तरालमा हकप्रद निष्काशन गरी लगानीकर्तामा भार थपेको, कमजोर कम्पनीलाई शेयरको निष्काशन अनुमति प्रदान गर्न नहुने, उपत्यका बाहिर समेत धितोपत्र बजार गतिविधि बढ्दै गएको परिप्रेक्ष्यमा बोर्डको प्रादेशिक कार्यालय शिघ्र स्थापना हुनुपर्ने लगायतका विषयमा जिज्ञासा राख्नुभएको थियो । बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्की, कार्यकारी निर्देशक श्री गिरी तथा कार्यपत्र प्रस्तोताले उक्त जिज्ञासाहरूको सम्बोधन गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमको सञ्चालन बोर्डका सहायक निर्देशक श्री रेवत श्रेष्ठले गर्नुभएको थियो ।

आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी संघीय स्तरमा आर्थिक पत्रकारसँगको छलफल/अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

असार ०६, २०७६: बोर्ड र नेपाल आर्थिक पत्रकार समाज (सेजन) को संयुक्त आयोजनामा मिति २०७६ असार ६ मा आर्थिक तथा धितोपत्र बजारसम्बन्धी छलफल तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारको पछिल्लो अवस्था र आर्थिक पत्रकारिताको विषयमा जानकारी दिने उद्देश्यले आयोजना भएको उक्त कार्यक्रममा सेजन र नेपाल आर्थिक पत्रकार संघ (नाफिज) मा आबद्ध करिब ६० पत्रकारहरूको सहभागिता रहेको थियो । बोर्डका अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको अध्यक्षतामा सञ्चालन भएको सो कार्यक्रममा नेपाल आर्थिक पत्रकार समाज (सेजन) का अध्यक्ष श्री पुष्पराज आचार्यले बोर्ड र सेजनले विगतदेखि नै सहकार्य गर्दै आएको हालै प्रदेशगत रूपमा आर्थिक पत्रकारहरूलाई प्रशिक्षित गर्ने कार्यक्रम निकै लाभदायी भएको बताउँदै नेपालको आर्थिक विकास तथा विस्तारका लागि आवश्यक पूँजी परिचालनका लागि महत्वपूर्ण संयन्त्रको रूपमा रहेको धितोपत्र बजारको विकास तथा विस्तारका लागि पछिल्लो समय बोर्डले महत्वपूर्ण प्रगति हासिल गरिरहेको बताउनुभयो । उहाँले प्राथमिक बजार आधुनिक बनेको, दोस्रो बजारमा धितोपत्रको कारोबार, राफसाफ तथा फछ्यौटमा सरलता आएको स्मरण गर्दै आगामी दिनमा बजारको विकास तथा विस्तारसम्बन्धी कार्यले थप निरन्तरता पाउने अपेक्षा समेत व्यक्त गर्नुभयो ।

बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालले धितोपत्र बजारको वर्तमान अवस्था, सुधारका पहलहरू तथा बजार विश्लेषण विषयक कार्यपत्रमा प्रस्तुती दिनुभयो । प्रस्तुतीका क्रममा उहाँले धितोपत्र बजारलाई प्रभाव पार्ने तत्व, विवेकशील लगानीकर्ताका विशेषताहरू,

बजार विश्लेषण विधिहरू, बजार विकास तथा सुधारका पहलहरू तथा बजारका चुनौतीहरूका साथै भावी कार्ययोजना लगायतका विषयहरूमा प्रष्ट पार्नुभयो । उहाँले धितोपत्र बजार सूचनासँग सम्बन्धनशील बजार भएकोले समाचार लेखनमा संयमता अपनाउन आवश्यक रहेको धारणा राख्नुभयो । बोर्ड अध्यक्ष डा. कार्कीले नेपालको अर्थतन्त्रको संक्षिप्त जानकारी तथा धितोपत्र बजार र अर्थतन्त्रबीच सम्बन्ध विषयक कार्यपत्रमा आफ्नो प्रस्तुती दिनुहुँदै उहाँले नेपाली अर्थतन्त्रको वास्तविक क्षेत्र, सार्वजनिक क्षेत्र, बैकिंग तथा वित्तीय र बाह्य क्षेत्र गरी चार क्षेत्रको बारेमा जानकारी दिनुभयो । उहाँले चारै क्षेत्रको विशेषता, पछिल्लो अवस्थाका साथै उक्त क्षेत्रमा रहेका समस्या तथा चुनौतीहरू उल्लेख गर्दै अर्थतन्त्र र धितोपत्र बजारबीचको सम्बन्धबारे राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ऋलक समेत प्रस्तुत गर्नुभयो । वरिष्ठ पत्रकार श्री राजेन्द्र दाहालले आर्थिक पत्रकारिताको अनुभवहरू साट्टै आर्थिक पत्रकारिताको प्रमुख एजेन्डा विकास भएको हुँदा देशको आर्थिक विकास तथा विस्तारका लागि कलम चलाउनुपर्ने बताउँदै तथ्यमा आधारित समाचार सम्प्रेषण गर्नमा जोड दिनुभयो । उहाँले देशमा उत्पादन, उद्यम, निर्यात, व्यापारजस्ता क्षेत्रहरूमा दिगो वृद्धि आवश्यक भएको परिप्रेक्ष्यमा पछिल्लो समय नेपालमा विकासको क्रम संक्रमणकालीन अवधिमा रहेकोले यस अवधिमा देखिएका विकृतिहरूको उजागर गर्दै नीतिनिर्माणको तहमा सकारात्मक प्रभाव पार्नका लागि आर्थिक पत्रकारहरूको भूमिका प्रभावकारी हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

छलफल तथा अर्न्तक्रिया कार्यक्रममा सहभागीहरूले जनताको जलविद्युत कार्यक्रम अर्न्तगतका जलविद्युत् कम्पनीहरूको रेटिंग नगर्ने व्यवस्था हुँदा सरकारी लगानी र निजी लगानीका कम्पनीहरू बीच विभेद भएको तथा जनताको लगानी जोखिममा परेको, जलविद्युत् क्षेत्रका कम्पनीहरूको विवरण प्रवाहमा समस्या देखिएको, अर्न्तक्रिया जथाभावी डिम्याट खाता खोल्ने प्रवृत्ति रहेको, धितोपत्रको कारोबार संख्या न्यून रहेकोले सो बढाउन पहल गर्नुपर्ने, अनलाइन कारोबारमा समस्या देखिएको, बोर्डको स्वायत्तता, देशको अर्थतन्त्र र धितोपत्र बजारबीचको सम्बन्ध लगायतका विषयहरूमा जिज्ञासा राख्नुभएको थियो । कार्यक्रममा उठेका जिज्ञासाहरूको सम्बोधन बोर्डका अध्यक्ष डा. कार्की, कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरी र कार्यपत्र प्रस्तोताहरूले गर्नुभएको थियो । छलफल तथा अर्न्तक्रिया सत्रको सञ्चालन कार्यकारी निर्देशक श्री गिरीले गर्नुभएको थियो । बोर्डका उप कार्यकारी निर्देशक डा. नवराज अधिकारीले कार्यक्रम उपस्थित आर्थिक पत्रकारहरूलाई स्वागत गर्नुभएको सो कार्यक्रमको सञ्चालन बोर्डका निर्देशक श्री निरञ्जय घिमिरेले गर्नुभएको थियो ।

बोर्डको सञ्चालक समितिमा डा. गुणराज भट्ट मनोनित

नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यकारी निर्देशक डा. गुणकर भट्ट बोर्डको सञ्चालक समितिमा मिति २०७६।३।२५ मा मनोनित हुनुभएको छ । यसअघि नेपाल राष्ट्र बैंकमा अनुसन्धान विभागमा कार्यरत डा. नर बहादुर थापाले बोर्ड सञ्चालक समितिमा प्रतिनिधित्व गर्दै आउनुभएको थियो ।

रजत जयन्ती स्मारिका सिक्का लोकार्पण

असार १५, २०७६: बोर्डले रजत जयन्तीको अवसर पारी नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा नेपाल राष्ट्र बैंक, टक्सार महाशाखाले २९ मि.मि डायमिटरको ८.५ ग्राम तौल भएको कुप्रो निकेल (Cupro Nickel) धातुको रु. १०० दरको सिक्का निष्काशन गरेको छ । सो सिक्कालाई मिति २०७६ असार १५ मा एक कार्यक्रम बिच बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीज्यूले लोकार्पण गर्नु भयो ।

लोकार्पण कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै नेपाल राष्ट्र बैंक, टक्सार महाशाखाका प्रमुख श्री थानेश्वर आचार्यले कला, पर्यटन तथा राष्ट्रिय महत्वका विविध विषयहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकले सिक्का प्रकाशन गर्ने प्रचलन रहे बमोजिम धितोपत्र बजार नियमनकारी निकायको रजत जयन्तीको उपलक्ष्यमा यस्तो चाँदीको सिक्का निष्काशन गरिएको जानकारी गराउँदै सो सिक्काको महत्व बारे समेत प्रकाश पार्नु भयो । कार्यक्रममा बोर्डका अध्यक्ष डा. कार्कीले बोर्डको अनुरोध बमोजिम विशेष महत्वसाथ यस्तो सिक्का प्रकाशन गरेकोमा नेपाल राष्ट्र बैंक, टक्सार महाशाखालाई धन्यवाद दिनु भयो ।

बोर्डले आफ्नो स्थापनाको रजत जयन्तीको उपलक्ष्यमा बोर्डको रजत जयन्ती लोगो अंकित हुलाक टिकट तथा रजत जयन्ती स्मारिका सिक्का प्रकाशन गर्ने कार्यक्रम अनुरूप यस अघि हुलाक टिकटको सस्मरणार्थ आवरणमा टाँचा लगाई अनावरण गरि सकिएको छ । रजत जयन्तीको उपलक्ष्यमा निकट भविष्यमा रु २,५०० दरको सिक्का समेत निष्काशन गर्ने कार्यक्रम समेत रहेको छ ।

बोर्डका निर्देशक श्री मञ्जु उपाध्यायले आफ्नो उमेर हदका कारण मिति २०७६ जेठ २८ मा अनिवार्य अवकाश पाउनुभएको छ। मिति २०५२ जेठ १ मा वरिष्ठ सहायक पदबाट बोर्डको सेवामा प्रवेश गर्नुभएका ललितपुर निवासी श्री उपाध्यायले बोर्डको वित्तीय व्यवस्थापन शाखा अर्न्तगत आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्दै आउनुभएकोमा मिति २०५६ पुष २६ मा अधिकृत तृतीय तहमा बढुवा हुनुभएको थियो। पछिल्लो समय अनुसन्धान तथा प्रविधि शाखाको जिम्मेवारी पाउनुभएको श्री उपाध्याय मिति २०७६ वैशाख २९ मा निर्देशक पदमा बढुवा हुनुभएको थियो। आफ्नो सेवा अवधिभर मिलनसार, कर्तव्यनिष्ठ एवं सहनशील कर्मचारीको रूपमा आफ्नो छवी राख्न सफल श्री उपाध्यायको अवकाश पछीको समय सुन्दर र उपयोगी रहोस भन्ने शुभेच्छा बोर्डले व्यक्त गर्दछ। बोर्डको इतिहासमा अनिवार्य अवकाश पाउनेमा उहाँ पहिलो कर्मचारी हुनुहुन्छ।

लेख/रचना

बुक बिल्डिङ्ग सम्बन्धी सिद्धान्त र अभ्यास ।

विषय प्रवेश

धितोपत्र बजारमा विभिन्न क्षेत्रका कम्पनीहरूको सहभागिता रहेमा मात्र धितोपत्र बजारले देशको आर्थिक स्थिति यथार्थ रूपमा प्रतिबिम्बित गर्न सक्छ भन्ने मान्यतालाई लागू गर्न अन्य क्षेत्रका कम्पनीहरू खास गरी वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीहरूलाई धितोपत्र बजारमार्फत् पूँजी परिचालन गराउन बुक बिल्डिङ्ग विधि महत्वपूर्ण माध्यम हुन सक्ने भएकोले नेपालको प्राथमिक बजारमा यसको कार्यान्वयन आवश्यकता भएको छ। नेपालमा संगठित संस्थाहरूले प्रिमियम मूल्यमा सार्वजनिक निष्काशन गर्न सकिने कानूनी व्यवस्था गरिएको

दीपेश ताम्राकार

निर्देशक, नेपाल धितोपत्र बोर्ड ।

भएतापनि थप सार्वजनिक निष्काशन तथा केही प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशन बाहेक नेपालको प्राथमिक बजारमा धेरैजसो धितोपत्र अंकित मूल्यमा नै सार्वजनिक निष्काशन हुने गरेको छ। पछिल्लो समय निष्काशन भएका केही संगठित संस्थाहरूका थप सार्वजनिक निष्काशनको प्रिमियम मूल्य सम्बन्धमा धेरै चर्चाहरू भए। वास्तविक क्षेत्रका संगठित संस्थाहरूलाई पूँजी बजार मार्फत पूँजी परिचालन गर्न आकर्षित गर्न नियमावलीको संशोधन पछि पहिलो पटक प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशन गरेको शिवम सिमेन्टस् लिमिटेडले पहिले निर्धारण गरेको प्रिमियम मूल्यलाई संशोधन गरी केही कम मूल्यमा धितोपत्र निष्काशन गरेको थियो। यी निष्काशनहरूको प्रिमियम मूल्य बुक बिल्डिङ्ग विधिमा बजार सहभागीहरूबाट निर्धारण गर्दा बजारले सहजै स्वीकार गर्ने अवस्था हुन सक्थ्यो यद्यपि ती संस्थाहरूको प्रिमियम मूल्यको औचित्य पुष्टि दोस्रो बजारमा भएको कारोबार मूल्यले गरेको छ। लगानीकर्ताहरूले साबिकको प्रिमियम मूल्य निर्धारण विधिलाई पुनरावलोकन गर्न माग गरेको सन्दर्भमा बोर्डले हालै निर्देशिकाको व्यवस्थालाई संशोधन गरी थप सार्वजनिक निष्काशनमा बढीमा प्रति शेयर नेटवर्थ बराबर र प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशनमा प्रति शेयर नेटवर्थको दुई गुणासम्म प्रिमियम निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था समेत गरेको पाइन्छ।

कानूनी व्यवस्था

धितोपत्र सम्बन्धी प्रचलित ऐन नियममा प्रिमियम मूल्यमा धितोपत्र निष्काशन गर्ने तथा प्रिमियम मूल्य निर्धारण सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था रहेको छ। धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन नियमावली, २०७३ को नियम २५ मा देहायको अवस्थामा प्रिमियममा धितोपत्र निष्काशन गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ। कम्पनीसम्बन्धी प्रचलित कानूनले तोकेको अवस्था पूरा गरिसकेको, प्रिमियम मूल्य निर्धारण गर्दा अपनाईएको विधि, औचित्य र औचित्यलाई पुष्टि गर्ने गरी संगठित संस्थाभन्दा बाहिरका विज्ञ वा विज्ञ संस्थाबाट ड्यू डेलिजेन्स अडिट गरिएको र निर्देशिकामा उल्लिखित प्रिमियम निर्धारणसम्बन्धी व्यवस्था पालना गरेको हुनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। साथै धितोपत्र निष्काशन तथा बाँडफाँड निर्देशिका, २०७४ को दफा ३६ मा धितोपत्रको प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशन वा बिक्री प्रस्तावमार्फत निष्काशन गर्न चाहने सङ्गठित संस्थाको धितोपत्रको प्रिमियम गणना गर्दा पछिल्लो तीन वर्षको पूँजीकृत भएको आम्दानी (क्यापिटलाइज्ड अर्निङ्ग), भविष्यमा प्राप्त हुने नगद प्रवाहको वर्तमान मूल्य (डिस्काउन्टेड क्यास फ्लो) र अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलनको आधारमा मूल्याङ्कनकर्ताले अपनाएको अन्य कुनै एक विधि अवलम्बन गरी प्राप्त हुने कुल मूल्यको औसत मूल्य गणना गर्नु पर्ने, उपदफा (१) बमोजिम कायम भएको औसत मूल्य र सङ्गठित संस्थाको पछिल्लो

लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण अनुसारको प्रति शेयर नेटवर्थको दुई गुणाले हुन आउने मूल्यमा जुन कम हुन्छ सो रकमलाई प्रिमियम कायम गर्नु पर्ने र (३) उपदफा (१) बमोजिमका विधि अवलम्बन गर्दा लिइएका मान्यता तथा आधारहरू खुलाई सोको औचित्य समेत स्पष्ट गर्नु पर्नेछ र सोही निर्देशिकाको दफा ३७ मा सूचीकृत सङ्गठित संस्थाले प्रिमियममा धितोपत्रको थप सार्वजनिक निष्काशन गर्न चाहेमा त्यस्तो संस्थाको पछिल्लो लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण अनुसारको प्रति शेयर नेटवर्थभन्दा बढी नहुने गरी प्रिमियम सहितको निष्काशन मूल्य निर्धारण गर्नु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ।

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास

सन् २००० मा प्रकाशित रिभ्यु अफ फाइनान्सियल स्टडीजको प्रतिवेदन अनुसार सो समयमा विकसित देखि विकासोन्मुख विश्वका ४० भन्दा बढी देशका धितोपत्र बजारमा बुक बिल्डिङ्ग विधिलाई प्रयोग गरिएको उल्लेख भएको छ। छिमेकी भारतमा प्राथमिक निष्काशनमा लगानी गर्ने लगानीकर्ताहरूलाई Retail Individual Investor(RII), Non(Institutional Bidders -NIB) र Qualified Institutional Bidders (QIB) गरी तीन श्रेणीमा विभाजन गरिएको र प्राथमिक निष्काशनको रकममध्ये RII लाई ३५ प्रतिशत, NII लाई १५ प्रतिशत र QIB लाई ५० प्रतिशत छुट्याइन्छ। भारतमा प्राथमिक निष्काशन दुई तरिकाबाट गरिन्छ : (१) पुरै निष्काशन बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिबाट र (२) ७५ प्रतिशत निष्काशन बुक बिल्डिङ्ग पद्धति र बाँकी २५ प्रतिशत निष्काशन निश्चित मूल्य (Fixed Price) मा। बुक बिल्डिङ्ग पद्धति अर्न्तगत प्राथमिक निष्काशनगर्दा Book Runner (मर्चेन्ट बैकर) ले Price Band तोक्दछ जसमा तलको मूल्यलाई Floor Price र माथिको माथिल्लो Band लाई Cap Price भनिन्छ। Cap Price को मूल्य Floor Price भन्दा २० प्रतिशत बढी हुन्छ। Cap Price र Floor Price को बीचमा लगानीकर्ताले खरिद गर्न चाहेको मूल्य Bid गर्दछन् र धितोपत्र बाँडफाँड हुने मूल्यलाई Cut Off Price भनिन्छ।

त्यसैगरी बंगलादेशमा प्राथमिक निष्काशन निश्चित मूल्य (Fixed Price) वा बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिबाट गर्ने गरिएको पाइएको छ। निश्चित मूल्यबाट धितोपत्र निष्काशन गर्दा निष्काशनकर्ता कम्पनीले निष्काशन मूल्य तोकी अफर डकुमेन्टमा मूल्यको आधार खुलाउने गरिन्छ। त्यस्तै बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिबाट सार्वजनिक निष्काशन गर्न निश्चित मापदण्ड (नेटवर्थ ३० करोड बंगलादेशी टाका भएको, न्यूनतम १० प्रतिशत वा Face Value ३० करोड टाका मध्ये जुन बढी हुन्छ त्यति निष्काशन गर्नुपर्ने, न्यूनतम तीन वर्षदेखि संचालनमा आएको हुनुपर्ने, न्यूनतम तीन पूर्ण आर्थिक वर्ष मध्ये दुई आर्थिक वर्ष नाफामा सञ्चालन भएको हुनुपर्ने, निष्काशनका लागि आवेदन दिने समयमा सञ्चित नाफा हुनुपर्ने, वार्षिक साधारण सभा नियमित रूपमा

सञ्चालन गरिरहेको, अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन धितोपत्र नियमन निकायले shortlisted गरी तयार गरेको panel मा समाविष्ट चार्टर्ड एकाउन्टेन्टबाट गरिएको हुनुपर्ने) पूरा गरेका कम्पनीहरूले मात्र पाउने प्रावधान रहेको छ।

पाकिस्तानमा प्राथमिक निष्काशन निश्चित मूल्य (Fixed Price) वा बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिबाट गर्न सकिने व्यवस्था रहेको देखिएको छ। निश्चित मूल्यमा प्राथमिक निष्काशनगर्दा एबच खबिगिभ वा प्रिमियम मूल्य दुवैमा गर्न सकिने व्यवस्था रहेको र प्रिमियम मूल्यमा निष्काशनगर्दा प्रिमियम निर्धारण गरिएको वैज्ञानिक विधि विवरणपत्रमा खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिमार्फत् निष्काशन गरिने धितोपत्रको निष्काशन मूल्य Dutch Auction विधिमा आधारित रहेको देखिन्छ। सर्वप्रथम निष्काशनकर्ता कम्पनी र निष्काशन परामर्शदाताबीचको समझदारीमा Floor Price निर्धारण गरी संस्थागत लगानीकर्ता र High Networth Individual Investors (HNWIIs) लाई Bid का लागि आह्वान गरिन्छ। धितोपत्रको मागको स्थिति सर्वसाधारणलाई जानकारी दिन संस्थागत लगानीकर्ता र HNWIIs ले Bid गरेको रकम र धितोपत्रको संख्या स्टक एक्सचेञ्जमार्फत् Market Depth मा सार्वजनिक गर्ने गरिन्छ। धितोपत्र बाँडफाँड भएको न्यूनतम Bid मूल्यलाई Strike Price मानी सोही मूल्यमा वा सोभन्दा कममा निष्काशनकर्ताले सर्वसाधारणलाई निष्काशन गर्न सकिने व्यवस्था पाकिस्तानमा रहेको छ। पाकिस्तानमा बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिलाई छुट्टै नियमावली बनाएर व्यवस्थित गरिएको छ।

साथै श्रीलंकामा पनि प्राथमिक निष्काशन निश्चित मूल्य (Fixed Price) वा बुक बिल्डिङ्ग पद्धतिबाट गर्न सकिने व्यवस्था रहेको देखिएको छ। Fixed Price को मूल्य र बुक बिल्डिङ्गको Price Band स्वतन्त्र मूल्यांकनकर्ताको सहयोगमा निर्धारण गरिनुपर्ने, मूल्य निर्धारण गर्दा अपनाइएको विधि विवरणपत्रमा खुलाउनुपर्ने जस्ता व्यवस्थाहरू गरेको देखिन्छ।

बुक बिल्डिङ्ग विधि कार्यान्वयन

देशको अर्थतन्त्र र धितोपत्र बजारको अवस्थालाई मध्यनजर गरी यस सम्बन्धी ढाँचा विकास गरेको पाइन्छ। नेपालमा यसको कार्यान्वयनको लागि पनि हाम्रो बजार अनुकूल हुने किसिमबाट आवश्यक संरचना तयार गर्नुपर्ने आवश्यक रहेको छ। हाम्रो सन्दर्भमा यसलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन देहाय बमोजिम संरचनात्मक सुधार एवं व्यवस्थाहरू लागू गर्दा यसलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न सक्ने देखिन्छ।

१. सार्वजनिक निष्काशन गर्न चाहने संगठित संस्थाहरूले निम्न बमोजिमको शर्तहरू पूरा गरे पश्चात मात्र बुक बिल्डिङ्ग विधिबाट प्रिमियम मूल्यमा धितोपत्र निष्काशन गर्न योग्य हुने :

- कम्तिमा ३ बर्षदेखि कारोबार सञ्चालन गरेको वा व्यापारिक उत्पादन गरिरहेको हुनुपर्ने ।
 - कम्तिमा पछिल्लो दुई आर्थिक बर्ष खुद नाफा आर्जन गरेको हुनुपर्ने ।
 - कम्तिमा पछिल्लो दुई आर्थिक बर्ष व्यवसाय सञ्चालनबाट नगद प्रवाह धनात्मक हुनुपर्ने ।
 - निष्काशन गर्ने धितोपत्रको कम्तीमा ५० प्रतिशत धितोपत्रको प्रत्याभूति गराउनुपर्ने ।
 - सार्वजनिक निष्काशनमार्फत संकलन गरिने रकम कम्तीमा २५ करोड रुपैया हुनुपर्ने ।
 - संगठित संस्थाको आधारभूत शेयरधनी र सञ्चालकहरु कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा नरहेको ।
२. योग्य संस्थागत लगानीकर्ता: प्रचलित कानून बमोजिम नेपालमा आफ्नो व्यवसाय सञ्चालन गरेका देहाय बमोजिमका संस्थाहरुले बुक बिल्डिङ विधिमा बोलकबोलमा सहभागी हुन पाउने : मर्चेन्ट बैंकर तथा पोर्टफोलियो व्यवस्थापक, सामूहिक लगानी कोष योजना, बजार निर्माता/डिलर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, वीमा कम्पनीहरु, विशिष्टकृत लगानी कोष, धितोपत्र बजारमा सूचीकृत भएका अन्य संस्थाको शेयरमा लगानी गर्ने उद्देश्य सहित स्थापित संगठित संस्थाहरु, कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष, बोर्डले स्वीकृति प्रदान गर्ने अन्य संस्थाहरु आदि ।
३. प्रारम्भिक विवरणपत्र: निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकले योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरुलाई निष्काशनकर्ता संगठित संस्थावारे जानकारी गराउनका लागि बोलकबोलमा सहभागी हुनुपूर्व देहायको विवरणहरु समावेश गरी प्रारम्भिक विवरणपत्र तयार गराउनु पर्ने : निष्काशनकर्ता संस्थाको आधारभूत जानकारी, निष्काशनको प्रस्तावित आकार, कम्तीमा विगत तीन आर्थिक बर्षहरुको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरण, कुनै मूल्य सूचक उल्लेख नगरी अन्तर्राष्ट्रियरूपमा प्रचलित विधि अनुसार निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकले तयार गरेको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, प्रारम्भिक विवरणपत्र निष्काशनमूल्य र निष्काशन गरिने धितोपत्रको संख्या उल्लेख नगरी तयार गर्नुपर्नेछ ।
४. 'रोड शो (road show) आयोजना : निष्काशनकर्ता संस्था र निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकले योग्य लगानीकर्ताहरुलाई निष्काशनकर्ता कम्पनी, निष्काशन गर्ने धितोपत्रसम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण प्रस्तुतीकरण गर्न देहाय बमोजिम हुनेगरी 'रोड शो' आयोजना गर्नुपर्ने :
- निष्काशनकर्ता कम्पनी/निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकले संस्थागत लगानीकर्ताहरुलाई 'रोड शो' मा सहभागी हुन मिति, समय र स्थान सहित कम्तीमा ७ कार्य दिन पूर्व पत्रमार्फत तथा राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी जानकारी गराउनुपर्ने,
 - जानकारी पत्र साथ प्रारम्भिक विवरणपत्र समेत समावेश गर्नुपर्ने,
 - योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरुले 'रोड शो' सम्पन्न भएको तीन कार्य दिनभित्र केही राय सुझाव भएमा दिन सक्ने,
 - संस्थागत लगानीकर्ताहरुले पेश गरेको राय सुझाव बमोजिम आवश्यक सुधार गरी प्रारम्भिक विवरणपत्रलाई स्वीकृतिका लागि आवश्यक कागजात सहित बोर्डमा पेश गर्ने र प्रारम्भिक विवरणपत्र तथा आवश्यक कागजातको जाँचबुझ गरी बोर्ड सन्तुष्ट भएमा बोलकबोल प्रकृया अघि बढाउन तथा निष्काशन मूल्य निर्धारण गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने ।
५. निष्काशन मूल्य (cut-off price) को निर्धारण : निष्काशन मूल्य (cut-off price) भन्नाले योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरुले बोलकबोल प्रकृया कबोल गरेको न्यूनतम मूल्यलाई जनाउँदछ । निष्काशन मूल्यको निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिमको व्यवस्थाको अधिनमा हुँदा उचित हुने देखिन्छ :
- निष्काशनकर्ता कम्पनीले निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकले तयार गरेको मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको आधारमा तल्लो दर (floor price) र माथिल्लो दर (cap price) को बीच निश्चित प्रतिशतभन्दा फरक नहुने गरी मूल्य सीमा निर्धारण गर्ने,
 - योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरुले प्रचलित कानूनले खरिद गर्न बन्देज लगाएको बाहेकको धितोपत्रमा विद्युतीय बोलकबोल प्रणालीमार्फत आफूले खरिद गर्न चाहेको धितोपत्र संख्या र मूल्य प्रबिष्ट गर्ने,
 - मूल्य निर्धारण प्रकृयालाई विश्वसनीय तथा यथार्थपरक बनाउन योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरुले कुल निष्काशन रकमको अधिकतम दुई प्रतिशतसम्मको लागि मात्र बोलकबोल गर्न सक्ने,
 - बोलकबोल प्रकृया ४ कार्य दिनको लागि खुल्ला राख्ने,
 - बोलकबोल प्रकृया केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीले सञ्चालन गर्ने पूर्ण स्वचालित विद्युतीय प्रणालीमार्फत हुने तथा बोलकबोलकर्ताको

परिचय नखुल्ने गरी विभिन्न दरमा भएको बोलकबोलको विवरणसम्बन्धित व्यक्तिहरूले हेर्न मिल्ने गरी स्क्रिनमा प्रकाशन गर्ने,

- बोलकबोलकर्ताले आफूले कबोल गरेको रकमको निश्चित प्रतिशतले हुने रकम तोकिएको निष्काशन बैंक खातामा जम्मा गर्नु पर्ने,
 - बोलकबोलकर्ताले बोलकबोल प्रकृया खुला रहेको अवधिभित्र सुरुको कबोल मूल्यको १० प्रतिशतभन्दा बढी तल माथि नहुने गरी संशोधन गर्न सक्ने,
 - बोलकबोलको प्रकृया सम्पन्न भएपश्चात निष्काशन भएको सम्पूर्ण धितोपत्र सकार हुने न्यूनतम कबोल दरको नजिकको पूर्णाङ्कलाई निष्काशन मूल्य (cut-off price) निर्धारण गर्ने,
 - बोलकबोल प्रकृत्यामा सहभागी सम्पूर्ण योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई निर्धारित निष्काशन मूल्यमा धितोपत्र खरिद गर्न प्रस्ताव गर्ने । निर्धारित निष्काशन मूल्य वा सोभन्दा माथिल्लो दरमा कबोल गर्ने बोलकबोलकर्ताहरूले अनिवार्य रूपमा आफूले कबोल गरेको शेयर संख्या खरिद गर्नुपर्ने र निर्धारित निष्काशन मूल्यभन्दा कममा कबोल गर्नेहरूका लागि ऐच्छिक हुने,
 - सामूहिक लगानी कोष योजना बाहेकका योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई समानुपातिक रूपमा धितोपत्र बाँडफाँड गर्ने र सामूहिक लगानी कोष योजनाहरूलाई योजनाको लागि सुरक्षित गरिएको धितोपत्र मध्येबाट बाँडफाँड गर्ने,
 - सर्वसाधारण लगानीकर्ताहरूका लागि निर्धारित निष्काशन मूल्यमा छुट्ट्याइएको धितोपत्र निष्काशन गर्ने । आयोजना प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाको हकमा निष्काशनकर्ता कम्पनीले निर्धारित निष्काशन मूल्यमा छुट प्रदान गर्न सक्ने ।
६. विवरणपत्रको स्वीकृति र सार्वजनिक निष्काशन:
- योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई धितोपत्र बाँडफाँड गरे पश्चात बोलकबोल प्रकृत्याको

विवरण, निर्धारित निष्काशन मूल्य, धितोपत्र बाँडफाँड गरिएका योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूको सूची, सर्वसाधारणका लागि छुट्ट्याएको धितोपत्रको संख्या र दर लगायत विवरण उल्लेख गरी तयार गरेको विवरणपत्र तथा अन्य आवश्यक कागजात सहित बोर्डमा स्वीकृतिको लागि सात कार्य दिनभित्र आवेदन गर्ने,

- पेश भएको विवरणपत्र तथा कागजातको जाँचबुझ पछि बोर्ड सन्तुष्ट भएमा विवरणपत्र प्रकाशन गर्न स्वीकृति प्रदान गरी सर्वसाधारणका लागि धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशन गर्न बोर्डले अनुमति प्रदान गर्ने,
 - सर्वसाधारणका लागि धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशनपूर्व योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूले आफूले कबोल गरेको बाँकी रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने छ । यदि योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूले आफूले कबोल गरेको बाँकी रकम भुक्तानी नगरेमा ती संस्थाहरूको धरौटी रकम जफत गरी बिक्री नभएको धितोपत्र प्रत्याभूतीकर्ताले सकार गर्ने ।
७. धितोपत्रको बाँडफाँड : बुक बिल्डिङ विधिबाट धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशन गर्दा योग्य संस्थापक लगानीकर्ताहरूका लागि धितोपत्र सुरक्षित गर्नुपर्ने भएकोले हाल प्रचलित नियम बमोजिम अन्य योग्य संस्थागत लगानीकर्ताको लागि ४५%, सामूहिक लगानी योजनाका लागि ५% र सर्वसाधारणका लागि ५०% वितरण गर्दा उपयुक्त हुने देखिन्छ । साथै योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूका लागि छुट्ट्याएको धितोपत्रको ५० प्रतिशतभन्दा कम धितोपत्र संख्याको लागि मात्र आवेदन भएमा उक्त सार्वजनिक निष्काशन रद्द हुनेछ ।
८. धितोपत्र बिक्री गर्न नपाइने : योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई बाँडफाँड गरिएको धितोपत्र सूचीकरण मिति वा व्यवसायिक उत्पादन/सञ्चालन मिति जुन पछि हुन्छ सो मितिबाट ६ महिनासम्म कुनै पनि किसिमले बिक्री वितरण गर्न नपाउने गरी रोक्का रहने छ । ६ महिनाको अवधि पश्चात २५ प्रतिशत, १ वर्ष पश्चात २५ प्रतिशत र १८ महिना पश्चात बाँकी सबै बिक्री गर्न सक्ने ।
९. योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूका लागि सुशासन संहिता : बुक बिल्डिङ विधिमाफत निष्काशन मूल्य निर्धारण गर्दा बोलकबोल प्रकृत्यालाई व्यवस्थित र विश्वसनीय बनाउन यस प्रकृत्यामा सहभागी हुने संस्थागत लगानीकर्ताहरूका लागि देहाय बमोजिमको सुशासन

संहिता आवश्यक हुने देखिन्छ :

- निष्काशनकर्ता संस्था तथा निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकसँग सम्बन्ध रहेका योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूले बोलकबोल प्रकृत्यामा सहभागी हुन पाउने छैनन् ।
- योग्य संस्थागत लगानीकर्ताले सम्बन्धित विषयमा ज्ञान तथा अनुभव भएका कम्तीमा ३ जना व्यक्तिहरू समिलित एक समिति गठन गर्नुपर्नेछ । उक्त समितिले प्रारम्भिक विवरणपत्र तथा अन्य विवरणहरूको विश्लेषण गरी बोलकबोल प्रकृत्यामा सहभागी हुने वा नहुने र यदि सहभागी भएमा कबोल गर्ने धितोपत्र संख्या र दर सिफारिस गर्नेछ ।
- समितिको सिफारिसका आधारमा योग्य संस्थागत लगानीकर्ताले बोलकबोलमा सहभागिता जनाउने सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्नेछ । सीमाति र योग्य संस्थागत लगानीकर्ताको सम्पूर्ण निर्णयहरू नियमन तथा सुपरिवेक्षण प्रयोजनका लागि सुरक्षित तरिकाले अभिलेख गर्नुपर्नेछ ।
- समिति तथा योग्य संस्थागत लगानीकर्ताले स्वतन्त्र रूपमा कसैको दवाव वा प्रलोभनमा नपरी पूर्ण व्यवसायिक तथा पारदर्शी तरिकाबाट निर्णय लिनु पर्नेछ । साथै बोल कबोलको प्रकृत्या सम्पन्न नभएसम्म मूल्याङ्कनसम्बन्धी विवरणहरू निष्काशनकर्ता संस्था, निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र बोलकबोलमा सहभागी अन्य लगानीकर्ताहरूसँग लिन दिन पाइने छैन ।
- समिति तथा योग्य संस्थागत लगानीकर्ताले अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा प्रचलित मूल्याङ्कन विधिको प्रयोग गर्नुपर्ने । उक्त मूल्याङ्कन विधि प्रयोग गर्नुको आधार

तथा औचित्य सहित मूल्य निर्धारणको गणनाहरू, विश्लेषण तथा कार्यवाही सम्बन्धी लिखित विवरण सुरक्षित राख्नुपर्ने ।

- बोलकबोलमा सहभागी लगानीकर्ताहरूले बोलकबोल प्रकृत्या सम्पन्न भएको २ कार्य दिनभित्र मूल्याङ्कन प्रतिवेदन लगायत मूल्याङ्कनसम्बन्धी सम्पूर्ण काम कार्यवाहीको विवरण केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
 - केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीले बोलकबोल प्रकृत्या सम्पन्न भएको ७ कार्य दिनभित्र प्राप्त मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा कुनै कौफियत वा त्रुटि भेटेमा बोर्डलाई जानकारी गराउनुपर्ने ।
१०. विद्युतीय बोलकबोल प्रणाली : बुक बिल्डिङ विधिमा योग्य संस्थागत लगानीकर्ताहरूबाट हुने बोलकबोललाई व्यवस्थित बनाउन पूर्ण स्वचालित विद्युतीय प्रणालीको विकास गर्नुपर्ने हुन्छ । हाल सि-आस्वा प्रणाली सञ्चालन गरिरहेको सन्दर्भमा केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीले नै बुक बिल्डिङसम्बन्धी विद्युतीय प्रणाली समेत सञ्चालन गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ । सम्भावित संस्थागत लगानीकर्ताहरूले बुक बिल्डिङसम्बन्धी विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध भई निष्काशनको बोलकबोलमा सहभागी हुन सक्ने छन् ।

नेपालको पूँजी बजारमा यस अघि धितोपत्रको पूर्ण अभौतिकीकरण, आस्वा प्रणालीमार्फत देशको ७७ जिल्लामा प्राथमिक बजारको पहुँच, धितोपत्रको दोश्रो बजारमा अनलाइन कारोबार लगायत आधुनिक प्रविधिहरूको सफल कार्यान्वयन गर्दा हासिल गरिएको अनुभवको आधारमा आवश्यक कानूनी एवं भौतिक व्यवस्थाहरू तयार गरी यसका लागि अगाडि बढेमा नेपालको प्राथमिक बजारमा बुक बिल्डिङ विधिको समेत सफल कार्यान्वयन सम्भव देखिन्छ ।

प्रमुख सल्लाहकार डा. रेवत बहादुर कार्की	सल्लाहकार श्री परीष्टनाथ पौड्याल श्री निरज गिरी	सम्पादक डा. नवराज अधिकारी
सह सम्पादक श्री नारायण प्रसाद शर्मा	सहायक सम्पादक श्री रेवत श्रेष्ठ	

प्रकाशक:

नेपाल धितोपत्र बोर्ड

पो.ब.न. ५०३१, जावलाखेल, ललितपुर, फोन: ०१-५५४१०५७, ५५५०५११, ५५४४०७६, ५५५५११६२

फ्याक्स: ०१- ५५४१०५८, टोल फ्रि नं.: १६६०-०१-४४४३३

वेबसाइट : <http://www.sebon.gov.np> ई-मेल: support@sebon.gov.np